

JMG – INSTITUTIONEN FÖR JOURNALISTIK, MEDIER OCH KOMMUNIKATION

På den anklagades bänk

En fallstudie om Uppdrags gransknings reportage om
Fredrik Virtanen och Metoo

Emmy Qvil

Göteborgs universitet, institutionen journalistik, medier och kommunikation.
Examensarbete för kandidatexamen i Medie- och kommunikationsvetenskap,
MK1500, 15 hp.

Höstterminen 2018

Handledare: Malin Sveningsson

Abstract

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller Kurs:	MK1500, Examensarbete i Medie- och kommunikationsvetenskap
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Ht 2018
Handledare:	Malin Sveningsson
Kursansvarig:	Malin Sveningsson
Sidantal:	44
Antal ord:	14 706 (exkl. abstarct, summary samt referenslista)
Nyckelord:	Metoo, Feminist Critical Discourse Analysis, våldtäktsmyter, motstånd

---

Syfte: Studiens övergripande syfte är att utifrån ett feministiskt perspektiv undersöka Uppdrags granskings reportage om Metoo och Fredrik Virtanen, och genom det diskutera ett fall av medierapportering i samband med Metoo som kallats för en ”backlash”. Studien fokuserar särskilt på hur Fredrik Virtanen framställs. Studien inkluderar också en diskussion om hur nämnda reportage förhåller sig till Metoo som motståndsrörelse(r).

Teori: Feminist Critical Discourse Analysis, våldtäktsmyter, motstånd

Metod: Feminist Discourse Analysis

Material: Uppdrag granskings reportage om Fredrik Virtanen och Metoo

Resultat: Fredrik Virtanen framställs av Uppdrag granskning som en helt vanlig förälder och som ett offer av Metoo. Genom att Uppdrag granskning lägger stort fokus på huruvida det som berättats om honom är sant eller inte — om berättelserna hade belägg eller inte när de publicerades av andra medier — reproducerar de föreställningar om att (kända) män regelbundet anklagas, döms och åtalas för sexuella övergrepp de inte är skyldiga till. Med sitt reportage om Fredrik Virtanen och Metoo reproducerar Uppdrag granskning således missvisande och destruktiva framställningar om sexuella övergrepp, så kallade våldtäktsmyter. I relation till Metoo kan reportaget förstås som det Lazar kallar för kontra-motstånd. Mer forskning krävs dock för att ytterligare undersöka hur patriarkala maktstrukturer anpassar sig efter det motstånd de stött på i och med Metoo samt hur sådana kommer till uttryck i mediernas framställningar av sexuella övergrepp post-Metoo.

Med ett stort tack till Malin och Amanda.

EXECUTIVE SUMMARY

Sexual assault is one of the ways that gender inequality and patriarchal power structures manifest themselves in society. In the fall of 2017, the Metoo-movement spread out across the world and it especially made an impact in Sweden. Women shared their stories about sexual assault via various types of media and highlighted that sexual abuse happens in all stages of life and that the perpetrators are ordinary men. In contrast to previous misconception provided by the media that perpetrators in sexual assault cases are deviant monsters.

One of the most visible cases in the Swedish Metoo-movement was that of the famous journalist Fredrik Virtanen. He was accused of rape in an Instagram post by Cissi Wallin in October 2017, which got picked up by the media who published Cissi Wallin's accusation along with several others, also including both Fredrik Virtanen's name and picture. In the spring of 2018, Uppdrag granskning — an influential Swedish tv-program centered around investigative journalism — made a reportage about how the Metoo-movement had been for Fredrik Virtanen. This reportage has been called a "backlash" and is the subject of this case study.

The aim of the study is to, from a feminist perspective, examine Uppdrag granskning's reportage of Fredrik Virtanen and Metoo, and by doing so discuss one case of media reporting in connection to Metoo that has been called a "backlash". The study particularly focuses on how Fredrik Virtanen is portrayed. The study also includes a discussion of how said reportage relates to rape myths and Metoo as resistance.

Using Lazar's Feminist Critical Discourse Analysis (FCDA) as both a fundamental theoretical perspective as well as a methodological one, the study puts a focus on discourse and gendered power structures. The study also draws upon previous research on how the media covers sexual assault cases. Such research highlights that media reporting has great impact on both social understandings of sexual assault and legal proceedings and that the media uses different strategies to avoid discussing the structural problem of male rape. One of those is using so called "rape myths", which can be understood as by society internalized misconceptions about sexual assault, victims and perpetrators.

As mentioned above, the study is centered around the portrayal of Fredrik Virtanen. By contrasting Fredrik Virtanen to a troublesome past, by "Othering" a past version of him, Uppdrag granskning portrays the present Fredrik Virtanen as a normal father of two — a non-monster — who has been accused of multiple accounts of sexual assault in connection to Metoo, and experienced a lot of negative consequences because of the media attention. The study shows that Uppdrag granskning heavily focuses on questioning whether the accusations against Fredrik Virtanen are true, which, in combination with the negative consequences mentioned above, portrays him as a victim of Metoo.

In the study, Metoo is, in relation to theory, understood as a form of resistance that creates the context in which the reportage set. In relation to this, the study concludes that rape myths are reproduced in Uppdrag granskning's reportage in a way Lazar most likely would call counter-resistance. Previous research states that there is a tendency in celebrity cases, such as this, to question the victim's statements, which draws upon the myth that men are regularly accused, prosecuted and convicted of sexual assaults they did not commit. Uppdrag granskning reproduces this myth by the attention given to whether the accusations made are true or not, and by doing so avoiding discussions about Fredrik Virtanen's privileged position as an influential, male journalist and by extension also avoids discussions about sexual assault as a problem embedded in patriarchal structures of power.

However, the study also concludes that more research is needed to further investigate how patriarchal power structures adapt to the resistance they encountered with Metoo, and how is expressed in media reporting of sexual abuse post-Metoo.

Introduktion	1
<i>Syfte och frågeställningar</i>	2
Bakgrund	3
<i>Metoo</i>	3
<i>Aftonbladetprofilen</i>	3
<i>Uppdrag granskning och reportaget</i>	4
<i>Sexuella övergrepp</i>	5
Tidigare forskning och teoretiska perspektiv	6
<i>Mediers framställning av sexuella övergrepp</i>	6
<i>FCDA</i>	8
<i>Våldtäktsmyter</i>	10
<i>Motstånd och Metoo</i>	11
Metod och avgränsningar	14
<i>Diskursanalys</i>	14
<i>Avgränsningar</i>	14
<i>Databearbetning och analys</i>	15
<i>Tillförlitlighet och fallgröpar</i>	16
Resultat: roller	18
<i>Nöjesjournalisten, föräldern och den anklagade</i>	18
<i>Andragörande och myten om monstret</i>	21
Resultat: offer/förövare	23
<i>Myten om kvinnor som ljuger</i>	23
<i>Fallet Virtanen/Wallin</i>	24
<i>Offer av Metoo</i>	26
Diskussion: Uppdrag granskning och Metoo	31
<i>Våldtäktsmyter och (kontra-)motstånd</i>	31
<i>Avslutningsvis</i>	33
Referenser	35

Introduktion

I vad många gärna kallar för ”världens mest jämställda land” är det påtagligt hur patriarkala maktstrukturer fortfarande påverkar livets alla delar. Kvinnor och mäns olika livsvillkor blir tydliga inte minst när en tittar på vilka det är som utsätts för sexuella övergrepp, och vilka det är som begår dem. 2017 anmäldes det i Sverige 7 370 våldtäkter, enligt Brottsförebyggande rådet (2018), och i 92% av fallen var offret en flicka eller kvinna. Nationellt centrum för kvinnofrid (u.å.) skriver i sin tur att ”[u]nga män dominerar bland gärningsmännen” vad gäller sexualbrott.

Sexual assault is one of the most serious violent crimes in our society yet it is also one of the most underreported and most difficult to prosecute. (Sacks, Ackerman, & Shlosberg, 2018, s.1237)

Men då och då händer det saker som gör att dessa maktstrukturers sätt att upprätthållas skakas om i grundvalarna. Metoo var — och är — en sådan händelse. Metoo drog upp den patriarkala maktordningen som tillåter att män konsekvensfritt har kunnat utsätta kvinnor för sexuella övergrepp, till ytan och rubbade den rådande maktbalansen genom att sätta hinder för några av de sätt som tidigare används för att upprätthålla status quo.

Forskare har tidigare pekat ut sätten som medier rapporterar om sexuella övergrepp som stor del i reproduktionen av de här patriarkala maktstrukturerna (se ex. Nilsson, 2018). Framställningen av sexuella övergrepp i medier görs ofta på ett sådant sätt att det undviker diskussioner om det strukturella problem att män begår övergrepp. Istället fokuseras exempelvis på hur alkohol gör kvinnor sårbara (Meyer, 2010) och hur stadsplanering bör göras för att undvika mörka gränder (Nilsson, 2018). Medierapporteringen mörkar dessutom det faktum att den vanligaste typen av våldtäkt är den som sker hemma, eller på annan bekant plats, av en man som (det kvinnliga) offret känner, genom att framställa gärningsmännen som enskilda monster (se ex. Sacks et al, 2018), vilket gör det lätt för den stora massan ”vanliga” män att fördöma och ta avstånd.

När Metoo-rörelsen rullade in över Sverige hösten 2017 hamnade plötsligt allt det här i nytt ljus. I vad som beskrivits som en revolution att jämföra med 1900-talets kamp för kvinnlig rösträtt (se ex. Sveriges Radio, 2018, 22 oktober) vågade väldigt många kvinnor under hashtaggen #metoo berätta om de övergrepp de har och är med om i sin vardag, på livets alla arenor. Plötsligt fylldes både nyhetsmedier och sociala medier av historier om hur det är helt *vanliga* män som begår övergrepp och våldtar.

I Sverige är det många som pekar på Cissi Wallins Instagraminlägg (@cissiwallin, 2017) i vilket hon namnger journalisten Fredrik Virtanen som den man som våldtagit henne för ett antal år sedan, som ett av de viktigaste startskotten på den svenska Metoo-rörelsen. Även om Metoo på inget sätt är avslutat, så finns det ett tydligt före och efter Metoo:s genombrott, och således även ett stort behov av forskning i den här på många sätt nya kontexten.

Under våren 2018, efter Metoo, drog det som många kallar en ”backlash” igång i och med att Uppdrag granskning valde att göra ett reportage om hur Metoo varit för Fredrik Virtanen (Sveriges Television AB, 2018a). Många tycks anse att reportaget är en stor del i försöken att trycka tillbaka det motstånd mot patriarkala maktstrukturer som Metoo stod och står för (se ex. Carlsson, 2018, 7 augusti).

Uppdrag granskningens reportage om Fredrik Virtanen är ett av många fall av uppmärksammas medierapportering i samband med Metoo, och föremål för följande studie.

SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Studiens syfte är att utifrån ett feministiskt perspektiv undersöka Uppdrags granskningens reportage om Fredrik Virtanen och Metoo, och genom det diskutera ett fall av medierapportering i samband med Metoo som kallats för en ”backlash”. Studien fokuserar särskilt på hur Fredrik Virtanen framställs. Studien inkluderar också en diskussion om hur nämnda reportage förhåller sig till våldtäktsmyter och Metoo som motståndsrörelse(r).

Till detta har följande frågeställningar valts:

- Vilken eller vilka roller konstrueras för Fredrik Virtanen och hur förhåller sig dessa roller till varandra?
- Hur positioneras Fredrik Virtanen i termer av offer/förövare?

Syftet här är därmed inte att diskutera hur det här fallet borde ha hanterats pressetiskt eller hur medier bör arbeta, utan allt fokus är på hur det här reportaget förhåller sig till maktstrukturer och motstånd. Att granska hur reportaget och Uppdrag granskning förhåller sig till en pressetisk diskussion är helt enkelt en annan studie, som jag gärna uppmanar någon annan att genomföra, om så inte redan skett.

Bakgrund

METOO

Metoo - ”Jag också” - är ett ”globalt upprop mot sexuella trakasserier och övergrepp” (National encyklopedin, u.å.) och den tystnadskultur som omger dem, samt de patriarkala maktstrukturer som tillåter dem att fortgå. Metoo startades 2006 av kvinnorrättsaktivisten Tarana Burke men fick sin stora spridning när den så kallade Weinstein-skandalen (Häggberg, 2017, 11 oktober) bröt ut i oktober 2017 i USA och skådespelerskan Alyssa Milano i samband med det skrev på Twitter och uppmanade andra att berätta om de blivit utsatta för sexuella övergrepp (National encyklopedin, u.å.).

I Sverige har Metoo haft ett mycket stort genomslag med över 50 olika upprop och vissa menar att Sverige är det land där Metoo blev som störst globalt sett (Cosar, 2017, 5 december). Det har funnits likande kampanjer och rörelser innan, till exempel #prataomdet från 2010 (National encyklopedin, u.å.) som delar Metoo:s angreppssätt att öppet prata om sexuella övergrepp i sociala medier, men dessa har inte haft samma genomslagskraft som Metoo.

”Metoo” kommer i följande studie användas som ett samlingsbegrepp för kampanjen/kampanjerna i sociala medier där framförallt kvinnor delat sina berättelser, för de upprop som gjorts inom olika branscher, för de demonstrationer som anordnats, de debattinlägg som skrivits, och så vidare. I andra sammanhang används till exempel ”#metoo”, ”Metoo-rörelsen” eller ”Metoo-revolutionen”, men jag har här valt att använda ”Metoo” eftersom det tillåter en förståelse där Metoo innefattar flera rörelser, processer och skeenden, samtidigt som det också är *en* gemensam motståndskamp.

AFTONBLADETPROFILEN

Fredrik Virtanen, "Aftonbladetprofilen" (Holmgren, 2017, 25 oktober), som tidigare arbetade som journalist på Aftonbladet, blev som ovan nämnt utpekad i ett Instagraminlägg av Cissi Wallins i mitten av oktober 2017:

cissiwallin Den mäktige medieman som drogade och våldtog mig 2006 heter Fredrik Virtanen. Jag anmälde 2011, först då orkade och vågade jag. Men har inte orkat eller vågat outa. Förrän nu. För ingen har väl missat #HarveyWeinstein -gate. Många av er har nog också sett vad @lulucartersweden berättat om #MartinTimell. Det är toppen av isberget. En glimt av den enorma patriarkala tystnadskultur som råder. Män med makt. Hur de tillåts hålla på. I årtal. Hur många kvinnor kan de utsätta innan de förlorar sina fina positioner? Hur kan chefer, kollegor och vänner som mycket väl vet vad som pågått/pågår hålla dessa as om ryggen? [...] (@cissiwallin, 2017)

Den anmälan som nämns i inlägget ledde inte vidare till någon större rättsprocess då brott inte kunde styrkas och åklagaren därför valde att lägga ner förundersökningen (se ex. Nilsson, 2018, 31 maj). Våren 2018 polisanmälde Fredrik Virtanen Cissi Wallin för förtal och den processen pågår fortfarande i december 2018 (Lundin, 2018, 17 december). Utöver Cissi Wallin har, efter hennes

inlägg på Instagram, en rad andra kvinnor på olika sätt berättat om sexuella övergrepp som de menar att Fredrik Virtanen ska ha begått. Till exempel i en, numera anonymiserad, artikel i Svenska Dagbladet skrivs det om hur Fredrik Virtanen utsatt tolv olika kvinnor för både verbala och/eller fysiska övergrepp av olika slag (Sundkvist & Nordberg, 2017, 25 oktober).

Att Fredrik Virtanen samt några andra kända, svenska män, blivit namngivna i såväl sociala medier som i till exempel dagspressen har skapat viss debatt i Sverige om pressetik (Nationalencyklopedin, u.å.) och en rad publiceringar har också blivit fällda av Pressens opinionsnämnd (Tronarp, 2018, 25 juni).

UPPDRAG GRANSKNING OCH REPORTAGET

Uppdrag granskning, är ett svenskt TV-program som sänds av Sveriges Television. Ansvarig utgivare är Ulf Johansson (Sveriges Television AB, 2018b) som tillsammans med sin redaktion har uppdraget att

[...] blottlägga missförhållanden och maktmissbruk. Och ge medborgarna verktyg för att kunna ta ställning i olika samhällsfrågor i det demokratiska samhället. En förutsättning för detta uppdrag är tittarnas förtroende. Detta förtroende förutsätter att redaktionsmedarbetare är noggranna, rättvisa och modiga. (Sveriges Television AB, 2018b)

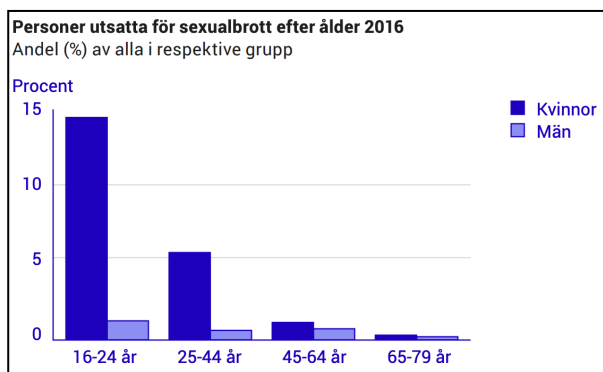
Det reportage som är aktuellt i följande studie har titeln "#metoo och Fredrik Virtanen" och sändes i SVT1 klockan 20:00 den 30 maj 2018 enligt tv-tablån (Tv.nu, u.å.). Reportaget har också kunnat ses på SVT Play sedan klockan 06:00 den 30 maj 2018 och kan enligt sajten ses till och med den 25 maj 2019 (Sveriges Television AB, 2018a). Reportaget är strax under en timma långt och är enligt SVT Play "extrainsatt" (Sveriges Television AB, 2018a), men det framgår inte varför de har valt att göra ett extrainsatt reportage.

Redan innan, men framförallt efter, reportaget sändes har det anmälts ett stort antal gånger till Granskningsnämnden. I maj 2018 hade det inkommit nästan 600 anmälningar (Nilsson, 2018, 31 maj) och journalisterna som gjorde reportaget har även fått motta "personliga påhopp" (Granath, 2018, 30 maj).

Till reportaget genomfördes en intervju med Wallin som sedan får se bitar av i reportaget. Intervjun filmades även av Cissi Wallin som sedan la upp videon från intervjun på sin Facebooksida (Cissi Wallin Blomberg, 2018) i ett offentligt inlägg. Wallins video kommer dock inte ingå i följande studie, vilket kommenteras mer längre fram i texten.

SEXUELLA ÖVERGREPP

Som ovan nämnt är det främst kvinnor som utsätts för sexuella övergrepp, och främst män som är förövare. I Statistiska centralbyråns (2018) senaste lathund om jämställdhet kan en bland annat läsa att ca 15% av alla kvinnor mellan 16-24 år utsattes för sexualbrott under 2016 och 99% av alla som blivit åtalade för sexualbrott samma år var män.

Lagförda för brott mot brottsbalken, trafikbrottslagen och narkotikastrafflagen 2016
Antal och könsfördelning (%)

Huvudbrott	Antal		Könsförd.	
	Kv	M	Kv	M
Brott mot person	1 365	8 525	14	86
Brott mot liv och hälsa	920	5 154	15	85
därav misshandel	842	4 753	15	85
Brott mot frihet och frid	416	2 148	16	84
därav grov friidskränkning	17	58	23	77
grov kvinnofridskränkning	.	163	0	100
olaga hot	132	925	12	88
Sexualbrott	6	1 183	1	99
därav våldtäkt	-	171	0	100
våldtäkt mot barn	2	113	2	98

Källa (båda bilderna): Statistiska centralbyrån, 2018, s.88-91, min markering

Inom detta är det dock stora problem med mörkertal då många tycks dra sig för att berätta om vad de utsatts för, i synnerhet när förövaren är en person som en känner (se ex. Brottsförebyggande rådet, 2018; Statistiska centralbyrån, 2018). Anmälningbenägenheten för sexualbrott är, enligt Statistiska centralbyrån, endast 11% vilket gör sexualbrott till det brott där minst andel anmälningar sker (Statistiska centralbyrån, 2018).

En våldtäkt är ”ett samlag eller en annan jämförbar sexuell handling med en person som inte deltar frivilligt” (Polisen, 2018). I studien kommer dock ”sexuella övergrepp” användas som samlingsbegrepp för alla typer av sexuella handlingar som skett mot någons vilja, inklusive verbala övergrepp så som glåpord, mer fysiska övergrepp så som att tafsa och grövre övergrepp så som våldtäkt.

Sommaren 2018 fick Sverige en ny samtyckeslag som kräver att alla sexuella handlingar ska ske med explicit samtycke, antingen i ord eller handling, och sätter alltså fokus på frivillighet (Holmin, 2018, 24 maj). Syftet med lagen är att ”göra det tydligt att varje människa har en ovillkorlig rätt att själv bestämma över sitt sexuella umgänge” (Sveriges Riksdag, u.å.).

Tidigare forskning och teoretiska perspektiv

Tidigare forskning om hur medier framställer sexuella övergrepp utgör ett viktigt ramverk för följande studie. Därför presenteras här en kortare forskningsöversikt av området tillsammans med de för studien mest grundläggande teoretiska perspektiven. Övriga teoretiska perspektiv kommer sedan att presenteras där de först blir relevanta.

MEDIERS FRAMSTÄLLNING AV SEXUELLA ÖVERGREPP

Hur medier rapporterar om och framställer sexuella övergrepp forskas om inom flera olika fält och på flera olika sätt. Relevant för följande studie är emellertid studier som liksom denna fokuserar på en västerländsk kontext och en avgränsning har därför gjorts därefter. Exkluderat är också studier som fokuserar på hur sexuella övergrepp framställs på sociala medier eftersom det är såpass olika förutsättningar, och därmed på många sätt bildar ett eget forskningsområde, samt studier som fokuserar på framställningar som inte berör verkliga fall utan till exempel fokuserar på framställningar i film och dramaserier. Studierna som presenteras nedan är genomförda av feministiska medieforskare såväl som språkvetare och forskare inom kriminologi, och blandar exempelvis kritisk diskursanalys med kvantitativa analyser.

Ett centralt tema i mediers framställning av sexuella övergrepp och i forskningen om densamma är användningen av så kallade våldtäktsmyter. En teoretiker som skriver om dessa är Helen Benedict som med sin bok från 1992 tycks vara en av grundpelarna i det här forskningsområdet. Våldtäktsmyter kommer att utgöra en viktig del i det teoretiska ramverket för följande studie och kommer därför att presenteras mer utförligt under en egen rubrik nedan.

Det är många som menar att det är viktigt med forskning på det här ämnet eftersom hur medier framställer sexuella övergrepp har verkliga konsekvenser för människors liv och möjligheter. Till exempel så menar Sampert (2010) att "analyzing the way media report sexual assaults is important because it is viewed by a significant percentage of women as a barrier to reporting their sexual victimization" (s.302). Flera forskare lyfter också den maktposition medier besitter att forma människors verklighetsuppfattning, åsikter och attityder (se ex. O'Hara 2012; McDonald & Charlesworth, 2013; Bernhardsson & Bogren, 2012). Lykke (2016) skriver att "[m]edia sources have an important role to play in constructing and legitimating particular social practices as social problems" (s.253) och Dowler (2006) menar i sin tur att rapportering av sexuella övergrepp "create fear and misinformation" (s.383).

En viktig del av detta, som ofta lyfts i forskning på ämnet, är att mediernas diskursiva maktposition och därmed förmåga att påverka uppfattningar om sexuella övergrepp, vilka som begår dem och vilka som blir utsatta, också påverkar "the legal pursuit of justice" (Jackson, 2013, s.48). O'Hara (2012) skriver att "a misleading representation of sexual violence may cause the public, police, and

members of the court to revert to these understandings when establishing definitions of rape" (s. 257) och Sacks et al (2018) menar vidare att "false beliefs have been shown to adversely influence legal decisions" (s.1243).

I forskning på ämnet finns, som snuddats vid ovan, en genomgående uppfattning om att hur medier framställer sexuella övergrepp samt vilka fall som tar sig genom gatekeepingprocessen inte speglar verkligheten. De fall som bedöms ha nyhetsvärde är ofta de som är "atypical, sensational cases of sexual violence" (Jackson, 2013, s.49) vilket Jackson menar beror mycket på "the economic and professional demands of the newsroom" (s.49). Liknande menar Sampert (2010) att journalister "work in an environment that requires stories that are novel, contentious, and scandalous" (s.327).

Vilka fall som lyfts och hur är också en stor del av hur medierapporteringen av sexuella övergrepp undviker att diskutera det strukturella problem som sexuella övergrepp utgör. Så som rapporteringen görs menar flera, däribland O'Hara (2012) och McDonald et al (2013), skapar stora hinder för en allmän förståelse för sexuella övergrepp som ett samhällsproblem, vilket i förlängningen skapar problem för arbetet med att motverka sexuella övergrepp. Fokus i rapporteringen blir ofta på något problem att lösa som ligger utanför patriarkala maktstrukturer. Till exempel så lyfter Meyer (2010) i sin studie av hur tidskriften Daily Mail framställer våldtäktsfall som involverar alkohol, att fokus ofta blev på hur alkoholkonsumtion hos kvinnor gjorde dem sårbara och att denna framställning "obscures the real, underlying problem which made women's drinking an issue in the first place: male rape" (s.28-29). Nilsson (2018) skriver vidare:

It could be suggested that rape coverage is an expression of the continued need to facilitate patriarchal structure with different practices where the vulnerability of the subordinate, in this case the gendered conflict of women's exposure to men's rape on a general level, is forcefully suppressed and actively forgotten. Regardless of rape being explicitly addressed or not in news reports on rape cases, it seems rare that the "problem" is identified and articulated as men raping; the "blame" is never put on "men" as a category; and as a consequence, the "solution" is hardly ever presented as working to stop men raping. (Nilsson, 2018, s.14)

Tidigare forskning om hur medier rapporterar om sexuella övergrepp samt deras förövare och offer, bidrar också med viktiga intersektionella perspektiv. I synnerhet ras och klass lyfts som maktstrukturer med stor inverkan på om och hur olika fall rapporteras om. Jackson (2013) menar att "men of color are usually portrayed as natural perpetrators and women of color as 'un-rape-able' because of dominant racist stereotypes regarding the animalistic nature and sexual promiscuity of blacks" (s.50). Lykke (2016) tycks dela Jacksons tankar och Lykke skriver i sin studie om "sexual violence in race- and gender-specific magazines" (s.239) om hur svarta kvinnor inte heller i dessa får synas som offer för sexuella övergrepp; "Black women's magazines and general Black magazines focus heavily on child victims, victims outside the US, and Black men who are persecuted by racist institutions" (s.253).

Avslutningsvis så menar flera att för att överkomma problemen som mediernas framställning av sexuella övergrepp skapat så krävs det att medierna börjar spegla verkligheten. O'Hara (2012) skriver att "[i]n order to combat the problem of sexual violence, the news media must provide accurate examples of rape that do not fit preconceived notions or conform to myths" (s.257). Med Metoo har just sådana berättelser fått ta plats, bland annat i form av de upprop som publicerats i olika tidningar (se ex. SvD Kultur, 2017, 15 december), och till viss del har även samtalen om patriarkala maktstrukturer fått utrymme. Därmed finns här nu ett behov av vidare forskning i den här på många sätt förändrade kontexten, i synnerhet med mediernas diskursiva maktposition i åtanke. Följande studie ämnar därför att ta ett av de första stegen i den riktningen, men fortsätter i tidigare studiers spår vad gäller att göra en fallstudie med avstamp i feminism, och med diskursanalys som metod.

The adverse impact of rape myths on decision-making at all levels makes it crucial to examine how rape myths are spread. (Sacks et al, 2018, s.1237)

FCDA

Diskurs är ett av teoretiker omdebatterat begrepp och likaså är diskursanalysen. Bergström och Boréus (2012) menar att en gemensam utgångspunkt är att "[s]pråket återger inte verkligheten direkt och på ett enkelt sätt utan bidrar till att forma den" (s.354). Diskursanalysens styrka, menar exempelvis Esaiasson, Gilljam, Oscarsson och Wängnerud (2007), ligger just i dess förmåga att belysa maktförhållanden. Eriksson, Baaz och Thörn (1999) skriver att diskursanalys är "ett kraftfullt kritiskt verktyg, genom att de blottlägger de dominerande diskursernas antaganden och sanningsanspråk" (s.22).

När en använder diskursanalys kan en dra nytta av att använda flera olika teoretikers perspektiv. Den här studien kommer emellertid att främst använda sig av Lazars (2014) Feminist Critical Discourse Analysis (FCDA) vars syfte är att granska hur "power and dominance are discursively produced, resisted, and counter-resisted in a variety of ways through textual representations of gendered social practices" (s.11m). FCDA kommer i studien användas både som teoretisk utgångspunkt och som metod. I följande avsnitt kommer fokus att vara på FCDA som teori, för att sedan fokusera på metod i ett separat avsnitt längre fram.

FCDA bygger på Critical Discourse Analysis (CDA), men är inte CDA med genusperspektiv, menar Lazar som understryker FCDA:s grund i feministisk poststrukturalism och postkolonialism.

There is a difference, I suggest, between using CDA to study gender and a feminist critical discourse analysis. Whereas the study of gender using CDA suggests that the theories and methods of a CDA approach remain unchanged, except that the object of study happens to be "gender," FCDA is fundamentally driven by developments in critical feminist theory and practice, and shaped by a "feminist political imagination" (Lazar, 2014, s.11g)

FCDA knyter emellertid till sig bland annat Foucaults syn på makt som relationell, Gramscis hegemoni-begrepp och feminism i en kombination som tillsammans blir en förståelse för makt där centralt är hur strukturer och normer internaliseras och verkar genom att vi disciplinerar oss själva, där makthierarkier blivit förgivettagna och olika typer av orättvisor ses som naturliga och självklara, samt att kön alltid har en stor roll i hur olika maktstrukturer påverkar olika grupper och personer. Maktstrukturer formar det Foucault kallar subjekspositioner och inom FCDA är det ett grundantagande att dessa alltid är könade. Lazar menar att ”modern power is substantially discursive” (s.111) och därför osynlig. Inom FCDA betonas även att maktrelationer varken är statiska eller universella. Maktkamp sker i ett diskursivt växelspel mellan olika gruppers intressen där både underordnade grupper gör motstånd mot dominerande grupper och maktstrukturer, och dominerande grupper reagerar, anpassar sig och gör kontra-motstånd: ”Hegemonic structures are resilient in that they mutate and adapt to conditions of social change and contestation” (Lazar, 2014, s.11m).

Detta poststrukturalistiska perspektiv på makt genomsyrar även den förståelse av kön som är aktuell inom FCDA och Lazar bidrar också med en definition av ett här relevant begrepp: *patriarkat*. Lazar beskriver det som "the systemic gendering of privilege and inequality" (s.11e) och det är så som begreppet förstås och används i följande studie, med tillägget att detta könande (strukturellt) gynnar män och missgynnar icke-män.

Vidare så är det inom FCDA viktigt med en förståelse av patriarkala maktstrukturer som hegemoniska och att de därmed påverkar både män och icke-män, samt att de, just för att de är hegemoniska, ”does not appear as dominance at all, but as consensual and acceptable to most in a community” (Lazar, 2014, s.11j). Med andra ord är maktstrukturer som rör kön varken statiska eller universella och inom FCDA är det därför centralt att studera hur olika ”forms of masculinity [...] entrench or challenge particular gender orders that restrict the potentialities for men as well as women” (Lazar, 2014, s.11o). Följaktligen är inte heller kön att förstås som statiska, universella sanningar. Lazar skriver:

For feminists, “gender” is considered an ideological structure that divides people hierarchically into two classes, “men” and “women.” Based upon sexual difference, the gender structure imposes a social dichotomy of labor and human attributes for women and men, the substance of which varies across time and place. Feminists have criticized the simple mapping of biological sex onto social gender, as well as the naturalness of “sex” categories, arguing that the latter, too, are socially constructed (Lazar, 2014, s.11j)

Kön måste därför förstås i sin kontext och i relation till andra, för situationen och kontexten, relevanta maktstrukturer så som sexualitet, klass och/eller ras. Även om kön alltid är en viktig analyskategori inom FCDA så betyder inte det att den alltid är den mest framstående.

I motsats till FCDA finns det både inom större samhällsdiskurser och inom vissa akademiska kretsar tvivel om huruvida kön fortfarande är en relevant analyskategori. Det talas om post-

feminism där kritikerna menar att det främst i västerländska samhällen nu uppnåtts jämställdhet och att analyser av kön således blivit onödiga (Lazar, 2014). Ytterligare i andra, feministiska kretsar, diskuteras det huruvida en kan använda kvinnor som analyskategori baserat på att en genom att använda kategorierna också riskerar homogenisera att kvinnor som grupp samt reproducera essentialistiska förståelser av kön, menar Gunnarsson (2011).

Men det finns anledning att fortsatt använda kön som en analyskategori när en ämnar studera samhällsstrukturer och fenomen. Till att börja med finns det, som Lazar (2015) belyser, fortfarande stora strukturella orättvisor som kvinnor (och andra icke-män) får utstå just för att de inte är män, så som lägre löner, ojämn fördelning av ansvar för hem och barn och utsatthet för sexuellt våld. Att kön skulle vara ett onödigt perspektiv på grund av uppnådd jämställdhet är helt enkelt inte riktigt. Och det finns också anledning att använda det till trots att det delvis reproducerar könsdikotomin. Gunnarsson (2011) menar, liksom Lazar, att kön måste studeras i sin kontext, men att det "would be fatal to leave 'women' behind as a feminist category of analysis" (s.34) helt och hållet eftersom den behövs för att "denote women's specific relation to a gender structure the properties of which we may only then struggle to define" (s.34).

The problem with the poststructuralist tendency to downplay the realness of 'women' as collective category is that it rules out conceptualisations of the material relation between a woman's life and her structural gender position. (Gunnarsson, 2011, s.34)

VÅLDTÄKTSMYTER

Så kallade *våldtäktsmyter* är genomgående tema inom forskning om hur medier rapporterar om sexuella övergrepp och således ett relevant perspektiv för följande studie. Våldtäktsmyter är en stor del av det som gör att mediers framställning av sexuella övergrepp upprätthåller patriarkala maktstrukturer genom att de exempelvis är en del av det som gör att medier kan undvika att rapportera om sexuella övergrepp som ett könat samhällsproblem. Exempelvis Sacks et al (2018) skriver att "[t]he perpetuation of rape myths has a number of serious consequences that can range from negative attitudes toward victims to outright violence against women" (s.1243) samt att de "serve to deny and justify male aggression against women" (s.1239). Våldtäktsmyter är alltså helt genomsyrade av maktstrukturer där kvinnor missgynnas och män privilegieras.

Våldtäktsmyter kan definieras som:

[T]he stories society considers important. Further, myths are told in such a way that all of society is convinced that they have salience. [...] rape myths can be defined as 'pre-judicial, stereotyped, or false beliefs about rape, rape victims, and rapists.' These myths are so embedded in our consciousness that they are often accepted with little contestation. (Sampert, 2010, s.304)

Ovanstående definition lägger dock mer fokus på just våldtäkt än vad som egentligen behövs. Våldtäktsmyter diskuteras i regel på ett sätt som öppnar upp för en bredare tolkning där även andra typer av sexuella övergrepp kan innefattas. Med den breddningen är alltså våldtäktsmyter olika föreställningar om sexuella övergrepp och inkluderingar föreställningar om såväl själva övergreppen, som offer och förövare.

En vanlig myt är till exempel den om att våldtäkter vanligtvis sker utomhus av en okänd förövare, så kallade överfallsvåldtäkter. Den typen av våldtäkter sker givetvis, men föreställningen om att den farligaste platsen för en kvinna är i en mörk gränd eller på en ödlig skogsstig är helt enkelt inte verklighetsförankrad (se ex. O'Hara, 2012). Det lyfter också en viktig poäng vad gäller begreppet våldtäktsmyter: dessa föreställningar om sexuella övergrepp kallas myter "not because they never happen but because they are largely unsupported by research" (Sacks et al, 2018, s.1239).

Det finns en rad olika våldtäktsmyter och även om vissa är mer genomgående än andra, så är de föränderliga både över tid och plats, och behöver därför förstås i relation till den kontext de befinner sig till. Olika myter är heller inte tydligt avgränsade gentemot varandra och kan därför aldrig förstås i ett vakuum. Myterna ingår alltid i ett nät av maktrelationer och bör därför förstås i förhållande till både andra myter och till patriarkala maktstrukturer. Benedict (1992) menar att en av de mest grundläggande våldtäktsmyterna är den om att våldtäkt är sex och att förövare därmed drivs av okontrollerbar lust. Detta menar Benedict tar bort fokus från att "rape is a physical attack" (s.14).

Tillsammans med FCDA kan våldtäktsmyter förstås som ett sätt som diskursiva maktstrukturer upprätthålls genom att de skapar gränser för det tänkbara och normala, och att dessa internaliserats på så vis att vi tar dem som självklara och sanna. Våldtäktsmyter kan därmed också förstås som hegemoniska eftersom de subtilt verkar för att bibehålla patriarkala samhällsstrukturer. Lazar (2014) menar att "[t]o claim that patriarchal gender ideology is structural is to say that it is enacted and renewed in a society's institutions and social practices, which mediate between the individual and the social order" (s.11k). Mediers framställning av sexuella övergrepp är ett av de sätt som patriarkala strukturer är "enacted and renewed in a society's institutions" och subjektspositionerna i medierapportering av fall som rör sexuella övergrepp är således också mycket påverkade av våldtäktsmyter och den sanningsproduktion de innebär.

MOTSTÅND OCH METOO

Eftersom både FCDA och våldtäktsmyter betonar vikten av att förhålla sig till kontexten något befinner sig i när en studerar det, så inkluderar följande studie även motstånd som ett viktigt teoretiskt perspektiv. Det här är således inte ett perspektiv som är ämnat till arbetet med att besvara frågeställningarna, utan istället till att förstå den kontext som resultatet av frågeställningarna bör sättas i relation till och diskuteras utifrån. Därför lyfts också Metoo delvis in redan här.

Inom motståndsforskning råder det skilda tankar om vad som krävs för att en handling ska räknas som motstånd, menar Einwohner och Hollander (2004). Med en gemensam grund i att det handlar om en ”oppositional action of some kind” (Einwohner & Hollander, 2004, s. 544) så ställer sedan olika teoretiker olika krav på huruvida handlingen får lov att vara oavsiktlig och/eller om handlingen måste vara erkänd som motstånd av en utomstående och/eller av den eller de som motståndshandlingen är riktad mot. Om en handling inte är utförd med avsikten att det ska vara motstånd och den inte heller är erkänd som motstånd av varken måltavlan eller någon iakttagare, menar Einwohner et al att det inte är motstånd, men i övrigt räcker det egentligen att en av dessa parametrar är uppfyllda för att en handling ska kunna förstås och diskuteras som motstånd.

Vidare så hittar en följande definition av motstånd hos Lilja och Vinthagen (2009):

1) en handling som utförs av 2) någon i en underordnad position i relation till makten i fråga - eller i solidaritet med någon i en underordnad position (som ställföreträdande motstånd), i 3) en respons till denna makt där, 4) denna handling/respons åtminstone har möjligheten att underminera denna makt. (Lilja & Vinthagen, 2009, s. 51)

Styrkan med Vinthagen och Liljas definition i det här sammanhanget är att den - i linje med FCDA - fokuserar på maktrelationer. Dessutom så ställer definitionen, som Lilja och Vinthagen uttrycker det, inga ”krav på att motståndet ska lyckas” (s.51).

Det är enkelt att förstå Metoo som motstånd och med Lilja och Vinthagens definition förtydligas det ytterligare. I Metoo så skevs det debattinlägg, hölls demonstrationer, delades berättelser på sociala medier, med mera (handling). Strukturellt är kvinnor är den grupp som är mest utsatta för sexuella övergrepp (underordnad position) och Metoo var en tydlig reaktion mot den patriarkala maktstrukturen (respons). Eftersom så kallad tystnadskultur är ett av de sätt som denna maktstruktur upprätthålls, och Metoo bröt tystnaden, så har också Metoo ”åtminstone [...] möjligheten att underminera denna makt”.

Men Metoo syftar givetvis till att göra mycket mer än att ”bara” bryta tystnad. Många delar nog min förståelse av Metoo där målet är att inga sexuella övergrepp ska förekomma. Eftersom det här är en könad maktstruktur där främst kvinnor utsätts och män är förövare, så blir det också främst patriarkala maktstrukturer, och i förlängningen också de sätt som de upprätthålls, som blir föremål för motståndet. Därmed kan motståndet även med enkelhet förstås i relation till våldtäktsmyter eftersom 1. många menar att mediernas framställning av sexuella övergrepp bidrar till att upprätthålla nämnda maktstrukturer och 2. våldtäktsmyter är en stor del av hur det görs, genom att myterna till exempel sätter (diskursiva) gränser för vem som trovärdig som förövare.

Som tidigare nämnt menar Lazar (2014) att maktkamp dock sker i ett växelspel av makt, motstånd och kontra-motstånd. Kontra-motstånd sker inte genom att motståndet nödvändigtvis slås ned helt, utan snarare genom att en anpassning sker i relation till motståndet där den dominerande gruppen vars intressen och maktposition står på spel, med den anpassningen ändå lyckas bibehålla sin

position och sina intressen. Lazar menar att "[j]ust as members of disadvantaged groups may resist, interactionally, the exercise of power by dominant groups, so too dominant groups may engage in discourses of counter-resistance" (s.11m). I likhet med det menar Lilja och Vinthagen (2009) att "[m]akt och motstånd står inte i motsats till varandra utan glider ofta samman, överlappar och samverkar" (s.85).

Den dominerande gruppen, i det här fallet män, kan efter Metoo i stor utsträckning inte använda samma strategier för att, rent krasst, komma undan med att systematiskt utsätta kvinnor och flickor för sexuella övergrepp. Inte heller har medier på samma sätt kunnat "obscure[...] the real, underlying problem[...]: male rape" (Meyer, 2010). På så sätt har maktbalansen här börjat rubbats och därmed är handlingar som motverkar Metoo:s genomslagskraft, till exempel i form av att återigen (försöka) reproducera våldtäktsmyter och/eller undvika att diskutera problemet som mäns systematiska utnyttjande av kvinnor utgör, att förstås som kontra-motstånd.

Metod och avgränsningar

DISKURSANALYS

För att svara på frågeställningarna och därmed uppnå syftet med studien har Feminist Critical Discourse Analysis, FCDA, valts som enda metod. Bergström och Boréus (2012) skriver att "[d]iskursanalysen är inriktad mot texters innebördsaspekt" (s.26), och att dess styrka ligger, som ovan nämnt, i förmågan att granska maktstrukturer. Berglez (2010) menar i sin tur att det är med kritisk diskursanalys som en "uppmärksammar hur nyhetsdiskursen samspelar eller förhandlar med, eller motverkar [...] ideologier, dvs. övergripande samhällsidéer och deras mer eller mindre uppenbara dolda agendor, värderingar och intressen" (s.273). Lazar (2014) skriver vidare att:

Based on close empirical analysis, the data in FCDA includes contextualized instances of spoken and written language as well as multimodal communication in a variety of genres and settings. The analysis includes overtly expressed meanings in communication, as well as less obvious, nuanced, and implicit meanings to get at the subtle, contradictory, or ambivalent renderings of ideological assumptions and power relations in contemporary modern societies. (Lazar, 2014, s.11p)

Diskursanalysen sätter alltså fokus på det som sägs och det som inte sägs, samt dess relation till mer övergripande samhällsstrukturer. Målet med att använda FCDA här är att undersöka vilka subjektspositioner som formas - i studien även kallade "roller" - samt hur dessa positioneras mot varandra, och på så sätt granska de subtila sätt som maktstrukturer, främst i termer av våldtäktsmyter, kommer till uttryck i reportaget.

AVGRÄNSNINGAR

Den här studien genomförs under relativt snäva tidsramar och baserat på det har flera nödvändiga avgränsningar gjorts. Metoo har genererat en mycket stor mängd tidningsartiklar, tv-program, blogginslag, diskussioner på sociala medier, podcasts, med mera. En fallstudie valdes därför för att det empiriska underlaget skulle bli greppbart och att (tids)resurser istället kunde fördelas till fördel för analysen av valda fall. Syftet med en fallstudie, menar Ekström och Larsson (2010), är att både studera det enskilda fallet i dess specifika kontext, men också att "försöka urskilja de generella och mer grundläggande förhållanden som kommer till uttryck i de specifika fallen" (s.19).

En fallstudie betyder dock ofrånkomligen att annat, potentiellt relevant material valts bort. Att låta reportaget stå för studiens hela empiriska underlag var ett högst aktivt och avvägt val, men det innebär också att exempelvis debattartiklar som diskuterar reportaget och andra tv-program som Virtanen fått medverka i fått falla bort. Likaså har det videoklipp som Cissi Wallin gjort offentligt via sitt Facebookkonto där en får se Uppdrag granskningens intervju med henne i sin helhet, valts bort för att här helt hålla fokus på hur Uppdrag granskning gör sin framställning.

Syftet med studien är att studera ett fall av medierapportering i samband med Metoo som, i relation till Metoo, kallats för en backlash. Valet av just Uppdrag granskning reportage om Fredrik Virtanen och Metoo kan motiveras på flera sätt. Till att börja med så är reportaget ett bra empiriskt underlag då det har tydligt avgränsade ramar att förhålla sig till, i motsats till att exempelvis göra ett urval bland tidningsartiklar eller blogginlägg. Dessutom så är det ur ett samhällsperspektiv relevant att studera Uppdrag granskning då de, enligt dem själva, är "Sveriges ledande redaktion för undersökande journalistik" (Sveriges Television AB, 2018b) vars reportage "ofta [leder] till stort genomslag i samhällsdebatten" (Sveriges Television AB, 2018b), och de besitter således en stor, diskursiv maktposition. Dessutom har fallet, som ovan nämnt, genererat väldigt mycket uppmärksamhet och Nilsson (2018) menar att det "could be argued that this genre [celebrity rape] is the very epicentre of the #MeToo-movement" (s.10).

Vidare så belyser FCDA, som tidigare nämnt, vikten av att studera saker i sin kontext och därmed har studien via valet av ett empiriskt fall från Sverige också avgränsats till en svensk/västerländsk kontext. Den tidigare forskning om våldtäktsmyter som i studien utger en stor del av det teoretiska ramverket, består därför uteslutande av studier med fokus på medier i västerländska länder.

DATABEARBETNING OCH ANALYS

Undersökningen har genomförts med ett tillvägagångssätt som Danermark, Ekström och Karlsson (2018) sannolikt skulle kalla för abduktion; "En slutledning eller tankeoperation som innebär att företeelse eller händelse tolkas utifrån en uppsättning av generella idéer, ett tänkt sammanhang eller mönster"(s.301). Abduktion är, menar Danermark et al, det tillvägagångssätt som ger en möjlighet att identifiera generella mönster, så som maktstrukturer, i enskilda fall. Materialet har bearbetats tematiskt utifrån frågeställningarna samt de teoretiska ingångarna, samtidigt som materialet också fått forma både teori och analys.

Analysen har sedan även den gjorts tematiskt utifrån studiens syfte och frågeställningar. Frågor som ställts till materialet för att specificera frågeställningarna och driva analysen är bland andra: Vilka egenskaper och erfarenheter tilldelas olika personer och roller? Vilka erfarenheter och egenskaper tilldelas *inte* olika personer och roller? Vilka (eventuella) våldtäktsmyter relaterar framställningarna till? På vilket sätt?

Mer praktiskt så har den här tematiska genomgången skett genom att närstudera materialet i form av att upprepade gånger se både hela reportaget och utvalda delar. För att inte missa helheten har hela reportaget setts ett stort antal gånger, men givetvis har vissa delar getts särskild uppmärksamhet och olika delar varit mer eller mindre relevanta för de olika frågeställningarna. Analysarbetet har till mycket stora delar skett i samband med att jag sett reportaget genom att anteckna samtidigt. Bitar som bedömts som särskilt viktiga för analysen har även transkriberats och redovisas i studien som citat. Transkriberingen har gjorts så nära materialet som möjligt och många citeringar innehåller

därmed mycket talspråk. Däremot kommer andra aspekter så som tonlägen, kroppshållning, tempon eller färger inte analyseras här då min bedömning är att det skulle kräva ett betydligt större och/eller annorlunda teoretiskt ramverk. En avgränsning har också gjorts till att endast bearbeta det som sägs i reportaget och inte till exempel de Facebookkommentarer som visas upp, men ej läses upp. Återigen med det teoretiska ramverket och studiens (tids)resurser i åtanke, till förmån för en djupare analys inom valda avgränsningar.

I analysen görs det i regel ingen skillnad på vem i reportaget som något sägs av eftersom allt som sägs är sådant som Uppdrag granskning i sin klippning valt att ta med, och således är det Uppdrag granskning som gör framställningarna. För att göra citeringarna begripliga är dock dessa markerade med vem som säger vad. Notera att speakern och reportern tycks vara samma person, men har särskilts i citaten beroende på om det är i en intervjusituation något sägs eller inte.

TILLFÖRLITLIGHET OCH FALLGROPAR

När en genomför en studie med diskursanalys som metod är det vanligt att en ställs inför problemet att en själv är en del i den diskurs en ämnar undersöka. Det gäller även den här studien. En studie av den här typen ställer därför höga krav på intersubjektivitet och transparens för att vara tillförlitlig. Esaiasson et al (2007) menar att "[k]ravet på forskaroberoende i [...] kvalitativa sammanhang reduceras till största möjliga öppenhet och att man som forskare har en skyldighet att få andra forskare att se det man själv har sett" (s.25). Därför krävs det också att en som forskare i alla steg är självkritisk. Från val av empiri, till val av frågeställningar, teoretiska perspektiv, metod och sedan gentemot slutsatserna en drar. Det är sedan genom att en motiverar och förklarar valen en gjort samt för en "välgrundad argumentation" (Bergström & Boréus, 2012, s.43) som en främjar intersubjektivitet.

En av de kanske största fallgroparna via användning av diskursanalys är vidare så kallad "cherry-picking" (Törnberg & Törnberg, 2016) där delar ur materialet väljs just för att de passar det en vill uppnå med sin studie. Väljs delar på det sättet menar Berglez (2010) att studien "förlorar [...] sitt vetenskapliga värde" (s.285). Samtidigt får det inte heller får landa i en studie "som enbart ägnar sig åt detaljerad språkanalys" (Berglez, 2010, s.285) utan koppling till en övergripande samhällsstruktur eftersom det då inte hamnar inom ramarna för vad som är en kritisk diskursanalys. Dessa problem kan emellertid på samma sätt som intersubjektivitet främjas, överbryggas av att genomgående vara transparent och självkritisk samt genom att val motiveras och att slutsatser noga underbyggs. Därför har till exempel citat från reportaget tillåtits att vara både långa och många (vilket Bergström och Boréus (2012) menar främjar intersubjektivitet) och det är också därför citaten är transkriberade så nära materialet som möjligt.

Vidare så påtalar Lazar (2014) hur det alltid är politiskt laddat att använda FCDA. Lazar kallar det för "academic activism" (s.11i) och lyfter hur en inom det inte har någon ambition att vara *neutral* i den traditionella förståelsen av ordet.

“Doing” FCDA is clearly not just an academic exercise in deconstruction of texts and talk for its own sake. It starts from a position of knowing that the issues dealt with have material consequences for groups of women and men in specific communities and contexts, and is driven by a conviction in effecting social change. A critical praxis-oriented research, therefore, does not pretend to adopt a neutral stance, but makes its political stance part of its argument (Lazar, 2014, s. 11j)

Resultat: roller

Följande avsnitt fokuserar på de roller som i reportaget konstrueras till Fredrik Virtanen samt hur dessa förhåller sig till varandra och hur de gemensamt skapar en bild av vem Fredrik Virtanen är idag. Avsnittet inleds med en redogörelse av de tre roller som identifierats; den *stökiga nöjesjournalisten*, *föräldern* och den *anklagade*. Dessa diskuteras sedan tillsammans med teorier om andragörande samt myten om monstret.

NÖJESJOURNALISTEN, FÖRÄLDERN OCH DEN ANKLAGADE

Något av det första en får veta om Fredrik Virtanen är att han har ett stökigt förflutet som han 2008 valde att bryta helt med. Eftersom våldtäkten som Cissi Wallin berättar om ska ha hänt innan dess, och likaså nästan alla de andra händelserna som tas upp, så blir den tiden relevant för berättelsen och ges förhållandevis stor plats i reportaget. Det som dock händer är att det i reportaget skapas ett i det närmaste dikotomt förhållande mellan vem Fredrik Virtanen var innan 2008 och vem han är nu. I reportaget konstrueras Fredrik Virtanen i stort sett som två olika personer — Fredrik Virtanen pre-2008 och Fredrik Virtanen post-2008 — och dessa tilldelas väldigt olika roller.

Fredrik Virtanen innan 2008 tilldelas en roll och det är den som *nöjesjournalist*. Han beskrivs som en av "Sveriges mest kända nöjesjournalister" och det upprepas flera gånger i reportaget att han var en person med "status" och "makt". *Nöjesjournalisten* Fredrik Virtanen tilldelas också erfarenheter så som att han är en person som festar mycket, med besök på krogar och nattklubbar flera gånger i veckan, som konsumerar både mycket alkohol och droger och som har många sexuella kontakter:

Virtanen: Det var ett väldigt, hmm, utsvävande liv. Det var mycket sprit och droger, och sex och partajande. Det var liksom, krogen nästan varje kväll. Nattklubb iallafall tre gånger i veckorna [...] Det räckte med att ha en blogg och ett tv-program, det var något slags rockstjärneliv. Så underligt att tänka på nu, asså, såhär långt efteråt men jag har fått anledning att göra det. Det var ju, liksom, dekadent.

Rollen som *nöjesjournalist* tilldelas också, i samband med detta "rockstjärneliv", en rad negativa egenskaper. I ett utav klippen från intervjun med Fredrik Virtanen så säger han till exempel att:

Virtanen: Jag har bett mig dåligt, vart för berusad och vart grov i munnen. Och på säkert andra vis en djävligt stökig och tråkig person.

Ovanstående sägs strax efter att ett fall från 2006 diskuterats, och tycks därför syfta på tiden innan 2008. Rollen som konstrueras för Fredrik Virtanen pre-2008 är därför snarare att benämna som *stökig nöjesjournalist*. 2008 bötfälls Fredrik Virtanen för ringa narkotikabrott vilket berättas om som en tydlig brytpunkt i hans liv.

I reportaget berättas det vidare om hur Fredrik Virtanen 2008, samma år som han alltså "bestämmer sig för att bryta med det gamla", träffade sin fru, som han sedan fick två barn med, samt gick från Aftonbladets nöjessidor till att skriva om "klassfrågor, integration och feminism" som fristående krönikör på ledarredaktionen på Aftonbladet. I kontrast till innan så ramas Fredrik Virtanens liv efter 2008 in av att han är förälder och lever familjeliv med den för många bekanta vardagen bestående av hämtningar på skolan, fritidsaktiviteter, och så vidare.

Virtanen: **Det är en helt vanlig måndag.** Jag på väg att hämta barnen i skolan, till deras träning [...]. Lämnar dem [barnen] där på, taekwondo var det de tränade då.

I reportaget konstrueras med andra ord två väldigt olika roller för Fredrik Virtanen. Först en som *stökig nöjesjournalist* och sedan en som en helt vanlig *förälder*. Den första med avslut 2008 och den andra med start 2008. Men i reportaget konstrueras också tredje roll, från 2017, när Cissi Wallin lägger ut sitt inlägg om Fredrik Virtanen på Instagram - rollen som *anklagad* för sexuella övergrepp i samband med Metoo.

Där det grundläggande för rollen som *förälder* är att han har barn och lever familjeliv, så är på samma sätt det grundläggande för rollen som *anklagad* att han fått anklagelser riktade mot sig. Rollen grundas således i Fredrik Virtanens erfarenhet av att i samband med Metoo blivit anklagad för (i korthet):

- Att efter en utekväll ha drogat och våldtagit Cissi Wallin, hemma hos honom själv
- Att ha frågat en 14-åring som sökte praoplats om hon ville ha sex med honom
- Att ha tvingat in en kvinna på en toalett på en nattklubb i Stockholm
- Att ha drogat och försökt våldta en annan kvinna på ett hotell i Eskilstuna
- Att på en bar ha ropat "okvädningsord" till en kvinna efter att hon sagt nej till sex
- Att ha filmat en kvinna i ett sexuellt sammanhang utan hennes vetskap, och sedan skickat den filmen till henne vilket hon upplevt som ett hot
- Att ha tjatat på en 16åring att följa med honom hem
- Att på en personalfest för Aftonbladet 2014 ha varit "grisig mot kvinnor"

Det nämns också i reportaget att en journalist på Svenska Dagbladet har blivit kallad "hora" av Fredrik Virtanen, men det presenteras dock inte som en anklagelse utan snarare som ett faktum. Den händelsen, liksom alla som listats ovan, med undantag för personalfesten, beskrivs som att ligga "långt bak i tiden", innan 2008. Till exempel så tas det upp i samband med berättelsen om våldtäktsförsöket i Eskilstuna, att den händelsen blivit polisanmäld i samband med Metoo men också direkt nedlagd eftersom brottet nu ändå skulle vara preskriberat. Det är således erfarenheten av att detta blivit berättat om i stora medier som tilldelas rollen som *anklagad*, inte själva händelserna.

Vidare så skulle en skulle kunna hävda att rollen som *anklagad* istället bör benämnas som *föröware*. Exempelvis är det mycket tidigt i reportaget som det lyfts hur Cissi Wallin med sitt inlägg på Instagram ville "varna för en farlig person" och i reportaget förekommer det sedan en rad berättelser från olika kvinnor som alla säger att Fredrik Virtanen utsatt dem för olika sexuella övergrepp. Cissi Wallins och de andra kvinnornas berättelser ramar dock konsekvent in med att de är anklagelser — "[o]m Wallins **anklagelse** att Virtanen ska ha *** säger Fredrik Virtanen att det absolut inte stämmer"¹ — samt av att Fredrik Virtanen "varken är åtalad eller dömd för något av de brott han anklagats för". Den mest framträdande rollen blir därför den som *anklagad*.

Rollen som *anklagad* överlappar också med rollen som *förälder* på flera sätt, inte minst i tid. Rollerna både påverkar varandra och delar erfarenheter. Till exempel tilldelas rollen som *anklagad* erfarenheten att ha haft självmordstankar i samband med Metoo. Den erfarenheten delas med rollen som *förälder* på så sätt att det i reportaget beskrivs hur tankarna grundades mycket i att Fredrik Virtanen funderade på om "det bäst för barnen att jag [Fredrik Virtanen] inte finns längre" samt att han valde att inte göra verklighet av sina tankar då barnens mamma var bortrest just då, och att barnen därmed var beroende av honom för omvårdnad. Senare i reportaget beskrivs också en scen på en flygplats där det återigen blir tydligt hur Fredrik Virtanens roll som *anklagad* i Metoo överlappar med hans roll som *förälder*:

Speaker: På morgonen den 25 oktober står Fredrik Virtanen med familjen på Arlanda. Dom har bestämt sig för att lämna landet efter flera mordhot. På flygplatsen ser han [Fredrik Virtanen] hur han pryder Expressens löpsedel och förstasida.

Virtanen: Och då ser jag ju liksom de här löpsedlarna i taket nuförtiden, virvlar runt, och vi försöker skydda barnen från det där. Liksom, det vanliga kaoset in-checkningen, så här, morgonflyg. Då ringer då Aftonbladet och säger det och säger att 'nu måste du, nu måste du ställa upp på en intervju'. Och jag är inte säker på det, att jag vill det men dom säger att 'det måste du'. Och, så jag gör då, liksom, för jag inte fått, jag har inte kommenterat det här liksom, så jag gör den här min livsviktigaste intervju i telefonen när jag bokstavligen talat checkar in familjen. Asså telefonen går genom det här säkerhetsbandet och så tar upp den igen och fortsätter den här intervjun. Och passen ska fram och jag vet inte. Fattar knappt vad som händer. Det här händer inte mig.

Föräldern Fredrik Virtanen får även stå i fokus i de allra sista delarna av reportaget när det avslutas med att han lyfter viss oro inför framtiden och i samband med det bland annat lyfter att "snart kommer dom små barnen att lära sig googla liksom". Implicit sägs då att han är orolig inför att hans barn ska ta del av det som skrivits om honom i samband med Metoo, vilket då återigen skapar en överlappning till rollen som *anklagad* eftersom oron berör den mediebevakning som rollen som *anklagad* inneburit.

---

¹ *** Här väljer Uppdrag granskning att återge detaljer av ett övergrepp. Att återge sådana detaljer bedömdes som ej nödvändigt för analysen och utelämnades därför.

Rollen som *anklagad* tilldelas även vissa erfarenheter som åtminstone inte explicit sätts i relation till *föräldrarollen*. Till exempel så beskrivs det i reportaget hur Fredrik Virtanen blivit av med sitt jobb i samband med Metoo. Enligt reportaget så blir Fredrik Virtanen i oktober 2017 sparkad från ledarsidorna på Aftonbladet och i december samma år ”slutar han på Aftonbladet efter en överenskommelse med arbetsgivaren”. Det lyfts också hur Aftonbladet under hösten 2017 startat en internutredning av fallet och ordföranden för Aftonbladets journalistklubb säger i reportaget att hon tagit del av den och menar att det ”inte fanns någon som helst laglig grund för vare sig uppsägning eller avsked”. I reportaget nämns också att han nu är ”arbetslös och skriver på en bok”.

ANDRAGÖRANDE OCH MYTEN OM MONSTRET

Det är mycket med grund i att rollerna innan och efter 2008 tilldelas så väldigt olika egenskaper och erfarenheter som jag menar att relationen dem emellan i reportaget konstrueras som i det närmaste dikotomt. Men det grundar sig också i att det i reportaget ett mycket stort antal gånger, och av flera olika personer, fokuseras på att nästan alla händelserna som Cissi Wallin och de andra kvinnorna berättat om ska ha skett för många år sedan.

Uppdelningen sätter också förutsättningarna för hur de här rollerna kan förstås i relation till varandra. Det som sker i uppdelningen, både i tid och i egenskaper, och i beskrivningarna av att Fredrik Virtanen ”brutit” med det gamla livet samt att han så tydligt distanserar sig från det, till exempel genom att påpeka att det var längesedan och att han inte brukar tänka på det, är att Fredrik Virtanen innan 2008 ges en negativ laddning. Genom att rollen som *stökig nöjesjournalist* presenteras som önskvärd att bryta ifrån så sägs också något om vad som är, och inte är, önskvärda egenskaper. Det här kan då förstås i linje med så kallat andragörande: Rollen som *stökig nöjesjournalist* konstrueras till Fredrik Virtanens egen Andra.

I grunden så handlar andragörande om att skapa normalitet och hierarkier. Genom att säga vad något inte är tydliggör en också vad något faktiskt är. Andragörande diskuteras inom många fält och kallas på engelska för ”Othering”. I synnerhet har begreppet använts inom det (post)koloniala fältet för att synliggöra hur skapandet av en Andra har använts för att legitimera makthierarkier och de grova övertramp som kolonialismen begick och begår. Eriksson, Baaz och Thörn (1999) menar att konstruktioner av kolonialiserade länder som västvärldens Andra legitimerade kolonialismen genom att dessa konstruktioner kom att ”konstituera och stärka västerlandets självbild som en överlägsen civilisation” (s. 20).

Många diskuterar också andragörande i relation till våldtäktsmyter. Där handlar det ofta om att förövare av medierna kategoriseras som tillhörande en viss grupp av män i samhället, så som ”invandrare” (se ex. Bernhardsson & Bogren, 2012; Sampert, 2010), vilket tillåter den dominerande gruppen ta avstånd och undvika anklagelser.

In the Rissne case, debaters link “immigrant position” to the troublesome, simultaneously insinuating that normality is a Swedish, white man, who is brought up in a middle-class nuclear family in the city. The Normal Swedish man believes in gender equality, respects women, and does not harass them or call them names like whore or slut. (Bernhardsson & Bogren, 2012, s.10)

Andagörande sker också inom myten om monstret. Myten om monstret handlar om mediers framställningar av våldtäktsmän och andra förövare som enskilda galningar (se ex. O’Hara, 2012; Benedict, 1992; Sampert, 2010; Nilsson, 2018) och sker genom att förövare beskrivs som att de är sjuka, perversa, psykopater, avvikande, och så vidare. I dessa beskrivningar ingår också ofta detaljerade redogörelser för det extrema våld den enskilda galningen - monstret - ska ha utsatt sitt offer för och/eller hur han utsatt en stor mängd kvinnor (se ex. Nilsson, 2018). Nilsson (2018) kallar processen för genom vilken förövare utmålas som monster för (på engelska) ”monstering” (s.5). Myten reproduceras dessutom genom att en oproportionerligt stor del av medierapporteringen av fall som involverar sexuella övergrepp består av överfallsvåldtäkter och andra typer av för sammanhanget ovanliga scenarion. I det finns återigen en öppning för *vanliga, goda* män i *vanliga* situationer att ta avstånd, fördöma och betona sin skillnad gentemot framställningen av förövare som återfinns i mediers framställningar av sexuella övergrepp. Jacksson (2013) skriver att “[w]hile awareness of the prevalence of acquaintance rape has significantly increased since the 1970s, media representations of rapists continue to emphasis their difference compared to idealized constructions of masculinity” (s.49). Monstret blir den vanlige, gode mannens Andra, och det är bara monstret som begår övergrepp.

Nilsson (2018) nämner också den parallella process som sker i vissa fall, i synnerhet när de involverar kända män: ”de-monstering” (s.11). Olika personer får i medierna uttala sig om en anklagad mans vanlighet och godhet, och skapar med det också tvivel för anklagelsernas sanningsanspråk. När en påpekar någons godhet och särskiljer dem från idén om monstret, så skapar en då också tvivel kring skuld genom att utnyttja de diskursiva gränser för vem som är en tänkbar förövare (och offer) som satts upp med hjälp av mediers användning av våldtäktsmyter.

Det är framförallt en version av den sistnämnda processen, ”de-monstering”, som jag menar är aktuell här. Fredrik Virtanen pre-2008 konstrueras visserligen som *stökig*, men inte som en förövare. Bland annat så betonas det upprepade gånger att han "inte är dömd eller åtalad" för något av det som berättats om honom, och det förkommer också beskrivningar som pekar på en vanlighet även hos den här stökiga personen. Båda dessa delar illustreras till exempel när Fredrik Virtanen och reportern pratar om händelsen med den 16-åring som han ska ha tjatat på att följa med honom hem:

Virtanen: Det kan verka trovärdigt, men då undrar jag, då är det fortfarande det här, var är brottet liksom?

Reportern: Du pratar ju samtidigt om att det var mycket droger här och det var sprit. Hur medveten var du om vad du gjorde?

Virtanen: Nej men det är ju helt sant. Men det jag menar är att jag vet inte vad det här är för anklagelser och vilka de kommer ifrån. Jag kan bara veta att jag har, **jag begår inte brott. Jag har inte gjort det.** Jag har bett mig dåligt, vart för berusad och vart grov i munnen. Och på säkert andra vis en djävligt stökig och tråkig person.

Reporten: Men var du liksom, under den här tiden, var du intresserad av småflickor?
Virtanen: Nej [...] **Enda gången jag har legat med någon som är 16 år då var jag själv 17.** Jag har aldrig varit intresserad av små..nej jag tänker inte svara på det här.

Fredrik Virtanens Andra — i form av rollen som *stökig nöjesjournalist* — fyller alltså funktionen att forma ett icke-monster genom att betona Fredrik Virtanen post-2008s godhet, snarare än att göra det genom att själv vara ett monster. Fredrik Virtanen post-2008 är en vanlig pappa som hämtar på skolan och kör till träningar istället för att gå ut på krogen flera kvällar i veckan, som och skriver om feminism på ledarsidorna på Aftonbladet istället för att ta droger och vara "grov i munnen".

Resultat: offer/förövare

Föregående avsnitt diskuterade hur Fredrik Virtanen framställs i reportaget i relation till de olika roller som konstruerats till honom. Det här avsnittet fokuserar istället på hur Fredrik Virtanen positioneras i termer av offer/förövare, främst i relation till Cissi Wallin och andra medier. Avsnittet inleds med en redogörelse av myten om kvinnor som ljuger.

MYTEN OM KVINNOR SOM LJUGER

En annan våldtäktsmyt, utöver den om monstret, som både Benedict (1992) och en rad andra teoretiker efter henne tar upp är den om det skulle vara vanligt att män blir anklagade, anmälda, åtalade och dömda för sexuella övergrepp som de inte har begått, och följaktligen också att kvinnor frekvent ljuger om övergrepp de varit med om. Myten om att oskyldiga män anklagas och att kvinnor ljuger förekommer i anknytning till flera olika typer av fall. Till exempel så skriver Meyer (2010) utifrån sin studie av Daily Mail om hur det förekommer föreställningar om att kvinnor "cry rape" (s. 25) när de ångrar en sexuell kontakt de haft när de varit väldigt berusade, för att undgå skammen av att ha varit "lösaktig". Sampert (2010) menar därtill att den här myten "plays on the fear that men will be unfairly accused of sexual assault" (s.307) och lyfter hur det, åtminstone i en kanadensisk kontext, är "inherently difficult" (s.310) att få sin polisanmälan att leda till några slags rättsliga följder. Myten bygger därmed på en felaktig föreställning om att det skulle vara lätt för kvinnor att få gehör när de berättar om ett sexuellt övergrepp de blivit utsatta för.

Även Lykke (2016) lyfter myten om att kvinnor ljuger om att ha blivit utsatta för sexuella övergrepp och diskuterar dessutom dess relation till patriarkala maktstrukturer. Lykke skriver:

Media accounts of false rape accusations may reinforce the common cultural rape myth that women regularly lie about being raped, despite the fact that actual false report rates are so low. [...] Of course, rape perpetrators are most commonly male, so this shift in focus toward fearing false accusers and institutional biases demonstrates how cultural texts uphold the political interests of dominant social groups (Lykke, 2016, s.254)

Sampert (2010) lyfter i sin tur att den här myten också har koppling till myten om att män av "good standing" (s.318) inte våldtar eftersom de, enligt myten, inte behöver det. Sampert kopplar således även tillbaka till Benedicts (1992) grundantagande om att våldtäktsmyter i regel bygger vidare på myten om att våldtäkt är sex och att män som våldtar drivs av okontrollerbar lust. Vidare så skriver Sampert (2010) att "[t]he myth of the 'good man' accused of sexual assault works alongside the myth that men are falsely accused of sexual assault" (s.319) samt att den "works in conjunction" (s. 319) med myten om monstret, det vill säga myten om att bara en viss typ av män begår sexuella övergrepp.

Liksom att myten om monstret skapas och reproduceras genom att medier väljer att rapportera om ovanliga fall av sexuella övergrepp, så som överfallsvåldtäkter där våldet varit extremt, så reproduceras också myten om att kvinnor ljuger till följd av vilka fall som väljs att rapporteras om. Exempelvis pekar Meyer (2010) i sin studie på att det är oproportionerligt ofta som medierna, i det sammanhanget Daily Mail, valde att i rapporteringen ha falska anklagelser som fokus.

Vidare så menar Nilsson (2018) att så kallad "celebrity rape" (s.10) kan betraktas som en egen genre inom mediernas framställning av sexuella övergrepp. Nilsson skriver att det här är en "internationally well represented genre" (s.10) och att "[a]t least before #MeToo, the celebrity rape is [...] more than anything marked by the strong opposition raised against the accuser in favour of the accused" (s.10). Det är i anknytning till detta som Nilsson diskuterar "de-monstering" och det hela ligger i linje med det Sampert (2010) beskriver som myten om att män av "good standing" inte begår övergrepp och därigenom också myten om att oskyldiga män regelbundet blir anklagade för sexuella övergrepp.

När det gäller fall med kända personer och/eller fall som involverar alkohol så är med andra ord positionerna offer och förövare inte alltid självklart fördelade i medierapporteringen. Antingen så är det en oskyldig man som blir utsatt av en lögnaktig, hämnsökande kvinna, eller så är det en hemsk man som utsatt en oskyldig kvinna för ett sexuellt övergrepp. Offerpositionen innebär alltså här en viss maktposition i form av att äga "sanningen".

FALLET VIRTANEN/WALLIN

De fall som tas upp i Uppdrag granskningens reportage om Fredrik Virtanen hamnar av uppenbara skäl alltid inom kändiskategorin, som Nilsson (2018) skriver om, och i de flesta fall också inom alkohol-diskussionen, som exempelvis Meyer (2010) skriver om. Tendensen att i sådana fall ifrågasätta fördelningen av positionerna offer/förövare återfinns också i Uppdrag granskningens reportage:

Speaker: Men det finns ett problem: ord står mot ord. Och den som sitter på den anklagades bänk nekar till anklagelserna. Fredrik Virtanen är inte dömd eller åtalad för något

av de brott han anklagats för, men under den Metoo-våg som drog in över Sverige publicerades hans namn och bild på löpsedlar, i tv och på nätet. Med konsekvensen att han fick sluta på Aftonbladet. Men vad händer med historien om man går på djupet med anklagelserna som publicerats. **Stämmer uppgifterna om honom? Eller offrades han i mediernas jakt på en svensk Harvey Weinstein under Metoo-hösten 2017?**

Utgångspunkten här tycks alltså vara att antingen så är de som berättat offer i Metoo, eller så är Fredrik Virtanen ett offer av Metoo, via medierna.

Allt detta, mediernas publiceringar och konsekvenserna av dem för Fredrik Virtanen, härleds i reportaget (implicit) tillbaka till Cissi Wallin eftersom det var med hennes inlägg på Instagram som medierna fick upp ögonen för fallet Fredrik Virtanen.

Speaker: Metoo-vågen som drog in över Sverige i oktober 2017 beskriv som en revolution. [...] Kanske var det därför som flera medier övergav sin grundläggande funktion, att kritiskt granska och ifrågasätta. Kanske av rädsla för att hamna på fel sida av historien. **Ett utpekande på Instagram**, anonyma vittnesmål på sociala medier, kunde plötsligt ligga till grund för en publicering som **krossade en människas liv**. Ord står mot ord. Ändå valde medier att publicera namn och bild på Fredrik Virtanen.

Den följande diskussionen kommer därför hålla mest fokus på hur Cissi Wallin och Fredrik Virtanen positioneras mot varandra. Valet grundar sig därtill i att en betydande del av reportaget tillägnas Virtanen/Wallin-fallet samt att det är mellan dem positioneringarna blir som tydligast.

Som diskuterats i förra avsnittet så tilldelas Fredrik Virtanens roll som *anklagad* i Metoo en rad negativa erfarenheter, så som att ha blivit mordhotad, blivit arbetslös, mått psykiskt dåligt, med mera. I kontrast till det tilldelas Cissi Wallin inte några sådana erfarenheter (i samband med Metoo) utan istället så tilldelas hon erfarenheter så som att *viktiga* personer, exempelvis journalister och högt uppsatta politiker, lajkat och delat hennes inlägg på sociala medier i samband med Metoo². Det beskrivs inte som att Cissi Wallin vunnit något på Metoo, men till skillnad från Fredrik Virtanen så beskrivs inte heller vad hon eventuellt förlorat i och med sin relation till Metoo. Vidare så konstrueras Cissi Wallin genomgående i reportaget som en person som har stort inflytande i form av att hon har en stor medial plattform och det lyfts till exempel hur nämnda Instagraminlägg om Fredrik Virtanen under det första dygnet ”sprids [...] till över en halv miljon användare på sociala medier”. Hon kallas därtill för en ”förgrundsgestalt inom den svenska Metoo-rörelsen”. Likt Fredrik Virtanen så förekommer det också beskrivningar av Cissi Wallin som ”opinionsbildare” och som en person med ”makt”.

---

² I enlighet med ambitionen om att vara transparent, och för att gå eventuell kritik i förväg, vill jag här vara öppen med att jag både följer Cissi Wallin på Instagram och har gillat flera inlägg som hon har skrivit i samband med Metoo, inklusive inlägget där hon pekar ut Fredrik Virtanen.

Att tilldela Cissi Wallin egenskaper så som att hon är en person med ”makt” skulle kunna förstås som ett försök att konstruera Fredrik Virtanen och Cissi Wallin till jämlikar. Den avgörande skillnaden här är att Cissi Wallin konstrueras till en person med en maktposition i Metoo, medan Fredrik Virtanen konstrueras till en person som fått sitt liv ”krossat” i och med Metoo. Utan att explicit säga att Fredrik Virtanen är oskyldig till det brott som Cissi Wallin berättat om så skapas på så sätt ändå en under- och överordning dem emellan genom en implicit diskussion om vem som haft motgångar respektive framgångar i Metoo. Att Fredrik Virtanen just i relationen Fredrik Virtanen/Cissi Wallin får inta offerpositionen blir som tydligast i en av intervjuerna med Cissi Wallin:

Virtanen: Jag funderar på, är det bäst att, är det bäst för barnen om jag inte finns längre? Eller är det ändå bättre att de växer upp i den här skammen liksom. Det är bara att googla mitt namn. Fundera så: aha, så ska jag gå framför, så ställer mig, måste ju se ut som en olycka tänker jag för att de. Så ska jag gå fram framför buss tre eller buss fyra. Och så kommer jag fram till att nä, det går ju inte nu för min fru är bortrest, det är ingen annan, ingen kommer att ta hand om barnen då så att jag tänker ju väldigt redigt kring det där liksom och insett också att då kan jag ändå tänka på, då kan jag ändå logiskt fundera på vad som är bäst för familjen.

Reporter till Wallin: När du la ut det där på Instagram, tänkte du på hur det skulle drabba hans barn och familj idag?³

Om just Fredrik Virtanen/Cissi Wallin-fallet dras det i reportaget inga faktiska slutsatser och därmed kan det tänkas att det borde vara öppet vem som bör positioneras som offer respektive förövare. Men i den här intervjusituationen blir det tydligt att det är Cissi Wallin som har utsatt Fredrik Virtanen för något som drabbade hans familj negativt, och med andra ord är det hon som är överordnad, och han som är utsatt.

OFFER AV METOO

Tendensen att ifrågasätta kvinnors berättelser, särskilt när det gäller högprofilerade fall, återfinns även den i reportaget vilket påverkar hur Fredrik Virtanen positioneras.

Det Uppdrag granskning framförallt kritiserar i sitt reportage är hur, enligt dem, obevisade uppgifter fick ligga till grund för en namnpublicering i till exempel stora dagstidningar. Den kritiken borde då vara oberoende om dessa uppgifter är sanna eller inte, eftersom namnpubliceringen oavsett gjordes medan uppgifterna fortfarande var obevisade. Dock återfinns det i reportaget vissa antydningar om att ifall det som berättats om Fredrik Virtanen stämmer, så är han inte heller helt oförtjänt av mediernas behandling av honom:

Speaker: Men vad händer med historien om man går på djupet med anklagelserna som publicerats. Stämmer uppgifterna om honom? **Eller** offrades han i mediernas jakt på en svensk Harvey Weinstein under Metoo-hösten 2017?

---

³ Fredrik Virtanen och Cissi Wallin intervjuas inte tillsammans, men klippen från deras respektive intervjuer läggs här direkt efter varandra.

Inte minst blir Cissi Wallins berättelse ifrågasatt. Det särskilda med Fredrik Virtanen/Cissi Wallin-fallet är att de båda parterna, enligt Uppdrag granskningens reportage, har helt olika versioner av berättelsen om vad som har hänt. Medan Cissi Wallin, som ovan nämnt, menar att Fredrik Virtanen har drogat och våldtagit henne, så menar Fredrik Virtanen att de "somnat med kläderna på". Det är ovanligt, enligt Meyer (2010), att parterna inte är överens om att "sexual intercourse has occurred" (s.22). Våldtäktsfall brukar snarare till stor del handla om huruvida samtycke förekommit eller inte, och inte, som här, om det överhuvudtaget förekommit någon slags sexuell aktivitet eller inte.

I reportaget ställs de två olika versionerna i kontrast till varandra. Medan Cissi Wallin, enligt reportaget, menar att hon med sitt utpekande ville "varna för en farlig person", så menar Fredrik Virtanen att han är helt oskyldig. I sin redogörelse av Cissi Wallins respektive Fredrik Virtanens version av vad som ska ha hänt tar Uppdrag granskning stöd från det protokoll som finns från den förundersökning som inleddes efter Cissi Wallins polisanmälan mot Fredrik Virtanen. Förundersökningen lades ned, enligt reportaget, då brott ej kunde styrkas, men Uppdrag granskning menar att "under Metoo-hösten blir den plötsligt aktuell igen".

I relation till diskussionen om förundersökningen finner en emellertid en del av berättelsen som det enligt framställningen i reportaget ska råda konsensus om. Uppdrag granskning lyfter delar ur förundersökningen där Cissi Wallin berättar om att hon och Fredrik Virtanen har haft SMS-kontakt efter natten då hon menar att han våldtog henne. Tonen i dessa sms ska ha varit trevlig och enligt reportaget ska Cissi Wallin till och med ha skrivit att Fredrik Virtanen är en av "the good guys". Förstått i relation till myten om män av "good standing" är det tydligt hur det här är ytterligare en aspekt som skapar tvivel kring Cissi Wallins berättelse, eftersom sådana "good guys" enligt myten inte begår övergrepp då de inte behöver det.

Utöver SMS-kontakten tycks dock berättelserna gå isär och det är främst där som ifrågasättandet av Cissi Wallins version av vad som hände natten ifråga kommer till uttryck. Från förundersökningsprotokollet lyfter Uppdrag granskning bland annat hur Cissi Wallin gjorde våldtäktsanmälan fem och ett halvt år efter natten då våldtäkten ska ha skett. I reportaget lyfts den del ur förundersökningen där Cissi Wallin berättar att minnena från natten är "dimmiga och fragmentariska" samt att hon inte minns exakt vilket datum våldtäkten ska ha skett. I kontrast till att det om Cissi Wallins minnen skapas tvivel genom att poängtera tiden mellan händelse och anmälan, samt genom att lyfta att de vid anmälningstillfället inte heller var helt tydliga, så ifrågasätts inte Fredrik Virtanens minnen av samma kväll. Baserat på de bitar ur förundersökningen som Uppdrag granskning väljer att lyfta så framställs i reportaget Fredrik Virtanens minnen från kvällen som mer tydliga:

Speaker: När Fredrik Virtanen förhörs frågar förhørsledaren "fanns det några sexuella beröringar mellan er vid det här aktuella tillfället". Fredrik Virtanen svarar: "ja, vi

hånglade säkert lite fumligt innan vi somnade med kläderna på.” [Förhørsledaren:] ”Hånglade, vad menar du med det?” [Fredrik Virtanen:] Ja, vi pussades väll lite och tog lite på varandra, men vi märkte att vi inte orkade.” Han säger också att dom inte haft någon penetrationssex. Om Wallins anklagelse att Virtanen ska ha *** säger Fredrik Virtanen att det **absolut inte stämmer**.⁴

Förundersökningsprotokollet står också i fokus i den kritik som Uppdrag granskning riktar mot andra mediers framställning av Fredrik Virtanen/Cissi Wallin-fallet. Bland annat så kritiseras Svenska Dagbladet för att ha framställt Cissi Wallins berättelse som mer trovärdig än vad Uppdrag granskning tycks mena att den är:

Speaker: Jag ringer upp samtalsterapeuten.

*Samtals-
terapeuten:* Jag har inte utgett mig för nånting annat, varken psykolog eller nånting annat. Jag är utbildad i humaniora. Det vittnesutlåtande jag gjorde, det fanns inget anknutet till nått expertunderlag, att jag uttalade mig som någon expert.

Speaker: Men i Svenska Dagbladets artikel framställs samtalsterapeutens vittnesutlåtande som att det är en expert som bekräftar Cissi Wallins historia.

*Reporter till
representant
för Svenska
Dagbladet:* I artikeln så skriver ni att en psykolog bekräftar Wallins berättelse, alltså Cissi Wallins berättelse, i den nedlagda förundersökningen. Det är ju inte sant. Har du läst den nedlagda förundersökningen?

I reportaget kritiseras även att Svenska Dagbladet i sin artikel inte tog upp det som Uppdrag granskning menar är det viktigaste vittnet i förundersökningen. Det här vittnet beskrivs i reportaget som en vän till Cissi Wallin. Efter natten hos Fredrik Virtanen ska Cissi Wallin ha både ringt och gått hem till den här vännen och berättat om det hon varit med om. I reportaget lyfts hur vännen vittnar om att Cissi Wallin ska ha berättat om natten ”nästan som om försökte skämta bort det” och att även om att Cissi Wallin berättade om sexuella aktiviteter som hon inte var ”beredd på alls”. Därtill menar vittnet, enligt reportaget, att Cissi Wallin ”berättade det aldrig som hon utsatts för ett övergrepp”. Att den här reaktionen skulle säga något om vad som hänt under natten ges dock utrymme för Cissi Wallin att dementera, men direkt efter det klipps den del av intervjun med Fredrik Virtanen där han nekar till att ha våldtagit Cissi Wallin, in. Fredrik Virtanens nekande är också det sista som sägs om vad som hände, eller inte hände, i Fredrik Virtanen/Cissi Wallin-fallet:

Wallin: Jag reagerade i chock, jag hade precis blivit våldtagen och varit med om ett övergrepp som är svårt att ens beskriva. Och då finns det inga normala, väntade reaktioner utan alla reagerar olika men det här är ett väldigt vanligt sätt att reagera på. Och det säger ingenting om vad som faktiskt egentligen har hänt.

Reporter till

Virtanen: Har du våldtagit Cissi Wallin?

Virtanen: Ne-ej.

Reporter: Har du försökt våldta henne?

---

⁴ *** Här väljer Uppdrag granskning att återge detaljer av ett övergrepp. Att återge sådana detaljer bedömdes som ej nödvändig för analysen och utelämnades därför även här.

Virtanen: Nä-ä. Och absolut inte. Och det ansåg ju inte hon heller, på över två år.⁵

Tvivel kring Cissi Wallins berättelse menar jag sätter fokus på Fredrik Virtanens potentiella oskuld. Till följd av att Uppdrag granskning 1. tycks mena att oskuld skulle innebära att Fredrik Virtanen "offrades i mediernas jakt på en svensk Harvey Weinstein" och 2. att de ifrågasätter Cissi Wallins berättelse, så förstärks alltså Fredrik Virtanens position som ett offer av Metoo, utöver den över- och underordning som konstrueras mellan dem och som diskuterades ovan.

Vidare så förstärks också positionen i några av de andra fallen som tas upp. Minst två av de andra fallen framställs som om Uppdrag granskning tycker sig ha motbevisat dem. Det gäller först fallet där en 14-åring via Facebook ska ha frågat Fredrik Virtanen om att få prao hos honom, och han ska ha svarat: "Såpass mycket att du vill ligga med mig?". I reportaget letar Uppdrag granskning fram inlägget som Fredrik Virtanen ska ha svarat på vilket visar sig inte innehålla någon fråga om prao, utan bara ett konstaterande om att person i fråga "avgudar" Fredrik Virtanen. Notera att Uppdrag granskning alltså fastställer att Fredrik Virtanen faktiskt frågat en 14-åring om hon vill ha sex med honom. Det Uppdrag granskning dock gör är att ta fasta på att det inte var i samband med en prao-frågan, och på den grunden går de vidare med att kritisera andra mediers framställning av fallet. Samtidigt befäster de då Fredrik Virtanens position som offer ytterligare eftersom han här framställs som oskyldig till anklagelsen. Det här fallet ramas också in av att den nu vuxna personen som framfört anklagelsen, enligt reportaget, tycker att uppmärksamheten kring hennes fall "spåra lite mycket". Det kopplas också tillbaka till Cissi Wallin då personen menar att hon gjorde sin berättelse offentligt för att "stötta Cissi".

Det gäller också berättelsen om den personalfest som Fredrik Virtanen ska ha varit på 2014 och där han "betett sig grisigt mot kvinnor", varit påverkad av både alkohol och droger samt blivit hemskickad. Uppdrag granskning uppger att de varit i kontakt med sex personer som ska ha befunnit sig på festen i fråga och att dessa menar att det ska ha inträffat en "incident", men att Fredrik Virtanen varken ska ha varit "grisig mot kvinnor", drogpåverkad eller blivit hemskickad.

De två fallen förstärker således Fredrik Virtanens position som offer eftersom det framställs som om han i samband med just dessa anklagelserna orättvist utsatts för det som i reportaget kallas för ett "drev" och "en skenande buffelhjord", vilket tycks syfta på den mediebevakning han blivit utsatt för. Här sker dock positioneringen mest gentemot medierna som publicerat uppgifterna, snarare än gentemot de som berättat, då det som främst kritiseras är hur medierna publicerat vad Uppdrag granskning pekar på är uppgifter utan belägg. Fredrik Virtanens position som offer gentemot medierna förstärks också när han i slutet av reportaget säger sig söka "rättvisa", vilket tycks syfta främst på namnpubliceringarna, men också kan tänkas syfta på Cissi Wallins inlägg på Instagram. Det är inte heller långsökt att anta att Uppdrag granskning genom att framställa det som om de

---

⁵ Fredrik Virtanen och Cissi Wallin intervjuas inte tillsammans, men klippen från deras respektive intervjuer läggs även här direkt efter varandra.

motbevisat två av berättelserna, också skapat större tvivel och ifrågasättanden om de andra berättelsernas sanningsanspråk.

Här bör dock också lyftas att det även framställs som om Fredrik Virtanen delvis gör erkännande om skuld vad gäller några av berättelserna. Bland annat säger han i reportaget att han tror sig veta vem den anonyma kvinna är som han ska ha ropat ”okvädningsord” till efter att hon sagt nej till sex. Fredrik Virtanen menar att det aldrig ska varit fråga om att ha blivit nekad sex, men om de övriga delarna i kvinnans berättelse säger han att det ”mycket väl kan stämma”. Fredrik Virtanen menar att kvinnan var vimmelfotograf och att hon tagit kort på Fredrik Virtanen när han inte velat, ”så då sa jag säkert nånting olämpligt ja”. Dock kan en här tänka att positionen som offer ändå skyddas eftersom händelsen tillskrivs Fredrik Virtanen pre-2008 och därmed rollen som *stökig nöjesjournalist*. Som tidigare diskuteras så har den rollen tagits avstånd från och jag menar därför att det här erkännandet av skuld snarare bör förstås som något som gör honom — Fredrik Virtanen post-2008 — mänsklig och vanlig, än till en förövre.

I ett annat fall sker också, delvis, ett erkännande. Det gäller fallet med kvinnan som Fredrik Virtanen ska ha smygfilmatiserat och sedan skickat filmen till, vilket hon upplevde som ett hot. Det här medger Fredrik Virtanen att han gjort, men enligt reportaget var det menat som en invit, inte ett hot:

- Reporter till Virtanen:* Du anklagas för att ha skickat en sexvideo till en kvinna du haft sex med. Hon visste inte om att du spelat in den här videon. Är det sant?
- Virtanen:* Nä, det är inte sant. Alltså. Det är det här som är så svårt att svara på. Jag filmade henne när hon dansade naken framför mig på ett bord. Jag hade en liten sån här telefon på den här tiden. Det är det här jag menar, om jag då filmar det, vi har helt frivilligt sex, och sen skickar jag en film. Då gör jag antagligen det för att, ja, ”ska vi ses igen” eller något likande. Hur det kan bli, hur är det ett sexuellt trakasserier eller någon form av brottslig verksamhet, det är det som är så Kafka-artat. [...]
- Reporter:* Men fick du någon reaktion på den här sexvideon? Alltså. Eller den här videon du då skickade till den här kvinnan?
- Virtanen:* Nej jag har inget minne av det, nån reaktion.
- Reporter:* För hon säger ju, eller hon menar ju idag i Svenska Dagbladet att, att hon upplevde det om hotfullt.
- Virtanen:* Det är det jag inte förstår, hur är det ett hot? Det är klart det inte är ett hot. Vad skulle jag ha hotat med? Alltså, vad är hotet?

Fredrik Virtanens oförståelse om hur det här skulle vara ett hot och/eller brottsligt ifrågasätts inte i reportaget och problematiseras inte att han filmatiserat henne i ett sexuellt sammanhang utan hennes samtycke. Dessutom sätts inte heller situationen i direkt relation till konstruktionen av honom som en inflytelserik journalist.

Diskussion: Uppdrag granskning och Metoo

Uppdrag granskning menar i sitt reportage att de ämnar granska vad medierna gjort "i rörelsens [Metoo:s] namn". I reportaget görs flera uttalande om att Uppdrag granskning i sitt arbete med reportaget på olika sätt motarbetats av personer som de knyter till Metoo-rörelser. Till exempel ska granskningen i slutna grupper på kallats för "oseriös" och det ska ha förekommit uppmaningar om att vara försiktig om en blir ombedd att göra en intervju. I reportaget är det också ett återkommande tema om olika personer som inte velat ställa upp på intervju. Samtidigt benämns också Metoo som viktigt och det sägs bland annat att "det är en rörelse med stor kraft och ett viktigt budskap, som säkert kommer att påverka samhället under lång tid framöver". Denna dubbelhet kommer emellertid inte att diskuteras vidare här då följande diskussion, i linje med FCDA, ämnar hålla fokus på hur Uppdrag granskning förhåller sig till Metoo som motståndsrörelse(r) diskursivt, med avstamp i våldtäktsmyter.

VÅLDTÄKTSMYTER OCH (KONTRA-)MOTSTÅND

Sammanfattningsvis så konstrueras det tre olika roller till Fredrik Virtanen; den *stökiga nöjesjournalisten*, som tillhör Fredrik Virtanen pre-2008, samt *föräldern* och den *anklagade* som båda tillhör post-2008. Den *stökiga nöjesjournalisten* tilldelas en rad negativa egenskaper och genom att tydligt ta avstånd från dessa, i en process som kan förstås som andragörande och "demonstering", så tydliggörs också Fredrik Virtanen post-2008s vanlighet och godhet. Han framställs som en helt vanlig förälder — i stor utsträckning ett icke-monster — med ett stökigt förflutet som nu blivit utsatt för något mycket påfrestande i och med att han fått en rad anklagelser riktade mot sig i samband med Metoo.

Uppdrag granskning framställer det också som att Fredrik Virtanen har utsatts för ett "drev" på grund av att Cissi Wallin använde sin maktposition till att sprida sin berättelse om honom, samt att olika medier, med sin inneboende maktposition som samhällsinstitution, spred Cissi Wallins och andras berättelser om honom tillsammans med både hans namn och bild. Detta drev och dessa namnpubliceringar har lett till att han blivit av med jobbet, fått motta mordhot samt mått väldigt psykiskt dåligt. Därför, genom en implicit diskussion om vem som haft framgångar respektive motgångar i Metoo samt genom ett fokus på om andra medier verkligen haft belegg för sina publiceringar — vilket Uppdrag granskning menar att de inte alltid haft och skapar dessutom stora tvivel i övriga fall också — så positioneras Fredrik Virtanen som ett offer av Metoo i relation till både Cissi Wallin och i relation till de medier som publicerat hans namn och bild i samband med Metoo.

Uppdrag granskningens fokus på huruvida det som berättats är sant eller inte får flera konsekvenser och har tydliga kopplingar till myten om att kvinnor ljuger. Det vill säga föreställningar om att män regelbundet blir anklagade, åtalade och dömda för sexuella övergrepp de är oskyldiga till. Eftersom

myten bland annat reproduceras till följd av att medier väljer att lyfta oproportionerligt många fall som centrerar kring falska anklagelser så skulle en också kunna hävda att Uppdrag granskning — till följd av att de väljer att lyfta flera fall som framställs som att de innehåller osanna anklagelser — reproducerar myten. Men jag menar att det framförallt är i relationen mellan Uppdrag gransknings diskursiva maktposition och deras val att överhuvudtaget göra ett reportage som fokuserar på huruvida kvinnor ljugar om sexuella övergrepp de varit med om, som en hittar en tydlig reproduktion av missvisande föreställningar om att (kända) män regelbundet blir felaktigt anklagade för sexuella övergrepp.

Vad som därtill är utmärkande med reportaget är att det, just genom att fokusera på olika berättelsers sanningsanspråk, också skiftar fokus bort från Fredrik Virtanens strukturellt privilegierade position som man och hur sexuella övergrepp är ett könat, strukturellt problem. Istället för att diskutera hur en vuxen man frågat en 14åring om hon vill ha sex med honom diskuteras hur andra medier (felaktigt) berättat om att det skulle vara i samband med en fråga om att få praoa hos honom. Istället för att problematisera att en inflytelserik, manlig journalist filmat en kvinna i ett utsatt läge utan hennes samtycke, och sedan dessutom skickat filmen till henne, så ges istället Fredrik Virtanen tolkningsföreträde i och med att hans ifrågasättande av hur situationen kunde anses hotfull får stå oemotsagd. Och så vidare. Således undviks här på olika sätt diskussioner om kvinnors utsatthet och mäns överordning vad gäller sexuella övergrepp vilket tydligt motarbetar den ambition som finns inom Metoo att föra just sådana diskussioner.

Om en bortser från en pressetisk diskussion kan en här därför påstå att det andra medier gjorde var att *inte* reproducera myten om att kvinnor ljugar och istället ta avstamp i det faktum att kvinnor i regel inte ljugar om att ha blivit utsatta för sexuella övergrepp. Om en gör det är det i förlängningen också lätt att se att det Uppdrag granskning gör genom att kritisera övriga mediers val att se kvinnors berättelser som belägg nog att göra en publicering, som ett exempel på det Lazar kallar för "counter-resistance", kontra-motstånd, eftersom det gynnar upprätthållandet av patriarkala maktstrukturer i respons till att de blivit utmanade av Metoo.

Jag vill dock poängtera att jag har all förståelse för att en i en pressetisk diskussion kan komma fram till helt andra slutsatser och kanske till och med finna det rimligt att granska huruvida medier hade belägg för de uppgifter de publicerade, i synnerhet när det gjordes med både namn och bild. Men utifrån en feministisk studie av makt är det svårt att dra någon annan slutsats än att Uppdrag gransknings reportage i relation till Metoo är vad Lazar skulle kategorisera som kontra-motstånd.

I linje med en förståelse av Uppdrag gransknings reportage som kontra-motstånd skulle en också kunna tänka att de i reportaget påbörjar en anpassning av myten om monstret. Till följd av att väldigt många kvinnor i samband med Metoo berättade om deras upplevelser av sexuella övergrepp så har också Metoo börjat tänja de diskursiva gränserna för vem som är möjlig att förstå som en förövare. Föreställningar i linje med myten om monstret — att det endast är enskilda galningar som

utsätter kvinnor för övergrepp — har på så sätt mött motstånd genom att det i Metoo har belysts hur det är helt *vanliga* män som är förövare. I relation till Metoo finns det därför nu visst utrymme att förstå Fredrik Virtanen som en förövare, det tidigare diskuterade andragörandet och processen av ”de-monstering” till trots. Kombinationen av att det till Fredrik Virtanen konstrueras roller som tillsammans skapar bilden av att han idag är vanlig och snäll, och att Fredrik Virtanen positioneras som ett offer av Metoo, kan tänkas lägga grunden till en ny myt: *den rehabiliterade förövaren*. Den rehabiliterade förövaren tar avstånd till sina gamla erfarenheter och egenskaper och bör därför inte nu behöva ta konsekvenserna av dessa. Det blir därmed en myt som, i likhet med myten om monstret, handlar om föreställningar om vem som bör och inte bör bestraffas.

Dock, även om det här är ett inflytelserikt fall och Uppdrag granskning har en stor diskursiv maktposition i och med att de, som ovan nämnt, är "Sveriges ledande redaktion för undersökande journalistik" vars reportage "ofta [leder] till stort genomslag i samhällsdebatten", så är det ändå bara ett fall. För att kunna hävda att det påbörjats en anpassning av myten om monstret och att patriarkala, hegemoniska maktstrukturer på så sätt anpassat sig efter rådande kontext, det vill säga efter det motstånd de stött på i form av Metoo, så krävs det mer forskning.

AVSLUTNINGSVIS

Den här studien ämnade att undersöka och diskutera ett fall av medierapportering i samband med Metoo som kallats för en ”backlash”. Många teoretiker har tidigare pekat på mediernas diskursiva maktposition som samhällsinstitution. Det är därför tveklöst viktigt att granska, ifrågasätta och utvärdera hur de arbetar. Det är av allt att döma också det som var ambitionen med Uppdrag granskningens reportage om Fredrik Virtanen och Metoo från maj 2018. Deras ambition, att reportaget gjordes, är därmed inte det som här kritiserats, utan sättet det gjordes på. Med avstamp i FCDA, våldtäktsmyter och motståndsteorier samt i kontexten av att Uppdrag granskning har en stor, diskursiv maktposition, så dras här slutsatsen att deras reportage är ett exempel på det Lazar kallar för kontra-motstånd eftersom det, bland annat, reproducerar myten om att kvinnor ljuger om sexuella övergrepp och med det dessutom undviker att diskutera sexuella övergrepp som ett strukturellt problem med grund i patriarkala maktstrukturer.

Många har tidigare redogjort för att hur medier väljer att framställa sexuella övergrepp, dess offer och dess förövare, har verkliga konsekvenser. O’Hara skriver att ”[i]n order to combat the problem of sexual violence, the news media must provide accurate examples of rape that do not fit preconceived notions or conform to myths”. I och med Metoo så fick just sådana berättelser ta plats i många, om inte alla, typer av medier. När nu den så kallade tystnadskulturen därför så sakteliga har börjat brytas och medier faktiskt har rapporterat om sexuella övergrepp på ett sätt som speglar verkligheten mer än vad det gjorts innan, så pekar den här studien av Uppdrag granskningens reportage om Fredrik Virtanen på ett behov av att nu kritiskt undersöka och fortsatt forska på hur dessa historier hanteras av medier och hur destruktiva våldtäktsmyter eventuellt formas om för att passa den nya kontexten i vilken patriarkala maktstrukturer utmanats. Om medier, så som Uppdrag

granskning påstår, publicerat Fredrik Virtanens namn och bild ”i rörelsens namn”, så tycks Uppdrag granskning med sitt reportage snarare ha gått patriarkala maktstrukturer tillmötes.

Emmy Qvil
2019.10.01

Referenser

- @cissiwallin. (2017, 16 oktober). Den mäktige medieman som drogade och våldtog mig 2006 heter Fredrik Virtanen... [Instagraminlägg]. Hämtad 2019-01-10 från <https://www.instagram.com/p/BaT0d-bHRTTrGTnQ06rwFkVJmynZwqhs85dRDKo0/>
- Benedict, H. (1992). *Virgin or Vamp : How the Press Covers Sex Crime*. New York/Oxford: Oxford University Press
- Berglez, P. (2010). Kritisk diskursanalys. I M. Ekström. & L. Larsson (Red.), *Metoder i kommunikationsvetenskap* (s.265-288). Lund: Studentlitteratur AB
- Bergström, G. & Boréus, K. (2012). *Textens mening och makt : metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Bernhardsson, J. & Bogren, A. (2012). Drink Sluts, Brats and Immigrants as Others. *Feminist Media Studies*, 12(1), 1-16. DOI: 10.1080/14680777.2011.558344
- Brottsförebyggande rådet. (2018). Våldtäkt och sexualbrott. Hämtad 2019-01-10 från <https://www.bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/valdtakt-och-sexualbrott.html>
- Carlsson, N. (2018, 7 augusti). Backlash mot #metoo-rörelsen. Feministiskt perspektiv. Hämtad 2019-01-10 från <https://feministisktperspektiv.se/2018/08/07/backlash-mot-metoo-rorelsen/>
- Cissi Wallin Blomberg. (2018, 25 maj). Mitt möte med Uppdrag Granskning:... [Facebookinlägg]. Hämtad 2019-01-10 från <https://www.facebook.com/cissi.wallin/videos/10156432800158894/>
- Cosar, S. (2017, 5 december). Därför är svenska intresset för #metoo störst i världen. SVT Nyheter. Hämtad 2019-01-10 från <https://www.svt.se/nyheter/darfor-ar-svenska-intresset-for-metoo-storst-i-varlden>
- Danermark, B., Ekström, M. & Karlsson, J. Ch. (2018). *Att förklara samhället*. Lund: Studentlitteratur.
- Dowler, K. (2006). Sex, lies, and videotape: The presentation of sex crime in local television news. *Journal of Criminal Justice*, 34(4), 383-392.

- Einwohner, R. & Hollander, J. (2004). Conceptualizing Resistance. *Sociological Forum*, 19(4), 533-554. doi: 10.1007/s11206-004-0694-5
- Ekström, M. & Larsson, L. (2010). *Metoder i kommunikationsvetenskap* (s.265-288). Lund: Studentlitteratur AB
- Eriksson, C., Baaz, M. E. & Thörn, H. (1999). *Globaliseringen kulturer: den postkoloniala paradoxen, rasismen och det mångkulturella samhället*. Nora: Nya Doxa
- Granath, A. (2018, 30 maj). Kritikstorm inför UG:s #Metoo-reportage. Göteborgs-Posten. Hämtad 2019-01-10 från <http://www.gp.se/nyheter/sverige/kritikstorm-inf%C3%B6r-ug-s-metoo-reportage-1.6289560>
- Gunnarsson, L. (2011). A defence of the category 'women'. *Feminist Theory* 12(1), 23–37. DOI: 10.1177/1464700110390604
- Holmgren, T. (2017, 25 oktober). Aftonbladetprofilen Fredrik Virtanen om våldtäktsanklagelserna. Göteborgs-Posten. Hämtad 2019-01-10 från <http://www.gp.se/kultur/aftonbladetprofilen-fredrik-virtanen-om-v%C3%A5ldt%C3%A4ktsanklagelserna-1.4766834>
- Holmin, M. (2018, 24 maj). Nu har Sverige en samtyckeslag – det här innebär den. SVT Nyheter. Hämtad 2019-01-10 från <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/den-nya-samtyckeslagen-det-har-sager-den>
- Hägberg, F. (2017, 11 oktober). Harvey Weinstein-skandalen – här är allt du behöver veta. Metro. Hämtad 2019-01-10 från <https://www.metro.se/artikel/harvey-weinstein-skandalen-h%C3%A4r-%C3%A4r-allt-du-beh%C3%B6ver-veta>
- Jackson, S. J. (2013). Framing Megan Williams. *Feminist Media Studies*, 13(1), 46-63. DOI: 10.1080/14680777.2011.647970
- Lazar, M.M. (2014). *Feminist Critical Discourse Analysis : Relevance for Current Gender and Language Research*. In S. Ehrlich., M. Meyerhoff. & J. Holmes (Ed.), *The Handbook of Language, Gender, and Sexuality* (p.11e-11y). Hoboken: John Wiley & Sons, Inc. (Läst via <https://ebookcentral-proquest-com.ezproxy.ub.gu.se/lib/gu/detail.action?docID=4388604>.)
- Lilja, M. & Vinthagen, S. (2009). *Motstånd*. Malmö: Liber AB

- Lundin, C. (2018, 17 december). Aftonbladet behöver inte lämna ut internutredning. SVT Nyheter. Hämtad 2019-01-10 från <https://www.svt.se/kultur/aftonbladet-behoover-inte-lamna-ut-internutredning>
- Lykke, L. C. (2016). Visibility and denial: accounts of sexual violence in race- and gender-specific magazines. *Feminist Media Studies*, 16(2), 239-260. DOI 10.1080/14680777.2015.1061034
- McDonald, P. & Charlesworth, S. (2013). Framing sexual harassment through media representations. *Women's Studies International Forum*, 37, 95-103
- Meyer, A. (2010). "Too Drunk To Say No". *Feminist Media Studies*, 10(1), 19-34. DOI: 10.1080/14680770903457071
- National encyklopedin. (u.å.). me too-rörelsen. I National encyklopedin. Hämtad 2019-01-10 från <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/me-too-r%C3%B6relsen>
- Nationellt centrum för kvinnofrid. (u.å.). Kriminalstatistik och våldsutsatthet. Hämtad 2019-01-10 från <http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/att-mata-vald/kriminalstatistik-och-valdsutsatthet/>
- Nilsson, G. (2018). Rape in the news: on rape genres in Swedish news coverage. *Feminist Media Studies*. DOI: 10.1080/14680777.2018.1513412
- Nilsson, M. (2018, 31 maj). Närmare 600 anmälningar mot SVT:s "Uppdrag Granskning". Hämtad 2019-01-10 från <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/oRQGwW/narmare-600-anmalningar-mot-svts-uppdrag-granskning>
- O'Hara, S. (2012). Monsters, playboys, virgins and whores: Rape myths in the news media's coverage of sexual violence. *Language and Literature: Journal of the Poetics and Linguistics Association*, 21(3), 247-259.
- Polisen. (2018). Sexualbrott – lagar och fakta. Hämtad 2019-01-10 från <https://polisen.se/lagar-och-regler/lagar-och-fakta-om-brott/sexualbrott/>
- Sacks, M., Ackerman, A. R. & Shlosberg, A. (2018). Rape Myths in the Media: A Content Analysis of Local Newspaper Reporting in the United States. *Deviant Behavior*, 39(9), 1237-1246. DOI: 10.1080/01639625.2017.1410608

- Sampert, S. (2010). Let Me Tell You a Story: English-Canadian Newspapers and Sexual Assault Myths. *Canadian Journal of Women and the Law*, 22(2), 301-328.
- Statistiska centralbyrån. (2018). På tal om kvinnor och män. Hämtad 2019-01-10 från https://www.scb.se/contentassets/528dd6d093b64a38895735f333a89a8a/le0201_2017b18_br_x10br1801.pdf
- Sundkvist, F. & Nordberg, J. (2017, 25 oktober). 12 kvinnor anklagar Aftonbladetprofil för sextrakasserier och övergrepp. *Svenska Dagbladet*. Hämtad 2019-01-10 från <https://www.svd.se/12-kvinnor-anklagat-aftonbladetprofil-for-sextrakasserier-och-overgrepp>
- SvD Kultur. (2017, 15 december). Jurister vittnar: ”Domaren ville ha oralsex i gengäld”. *Svenska Dagbladet*. Hämtad 2019-01-10 från <https://www.svd.se/jag-kommer-att-forstora-din-karriar-innan-den-borjat>
- Sveriges Radio. (Producent). (2018, 22 oktober). Morgonpasset i P3 - Gästen. [Podcast]. Hämtad 2019-01-10 från <https://sverigesradio.se/avsnitt/1185912>
- Sveriges Riksdag. (u.å.). En ny sexualbrottslagstiftning byggd på frivillighet. Hämtad 2019-01-10 från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/en-ny-sexualbrottslagstiftning-byggd-pa_H501JuU29
- Sveriges Television AB. (2018a). Uppdrag granskning : #metoo och Fredrik Virtanen. Hämtad 2019-01-10 från <https://www.svtplay.se/video/18177558/uppdrag-granskning/uppdrag-granskning-metoo-och-fredrik-virtanen-metoo-och-fredrik-virtanen?start=auto&tab=2018>
- Sveriges Television AB. (2018b). Uppdrag granskning. Hämtad 2019-01-10 från <https://kontakt.svt.se/guide/uppdrag-granskning>
- Tronarp, G. (2018, 25 juni). Tidningar fälls för tio Metoo-publiceringar. *Aftonbladet*. Hämtad 2019-01-10 från <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/ng70Od/tidningar-falls-for-tio-metoo-publiceringar>
- Tv.nu. (u.å.). Uppdrag granskning. Hämtad 2019-01-10 från <https://www.tv.nu/p/1Fo5UK-P-5She>
- Törnberg, A. & Törnberg, P. (2016). Muslims in social media discourse: Combining topic modeling and critical discourse analysis. *Discourse, Context and Media*, 13, 132–142.